

XVI. BENEDEK PÁPA

APOSTOLI LÁTOGATÁSA KÖLNBEN

A XX. IFJÚSÁGI VILÁGNAP ALKALMÁBÓL

2005. AUGUSZTUS 18–21.

**A Szentatya lelkipásztori látogatásának programja
Köln, 2005. augusztus 18–21.**

CSÜTÖRTÖK, augusztus 18.

- 10:00 Indulás a róma-ciampinói repülőtérrel
- 12:00 Érkezés a köln/bonni repülőtérre
- 12:45 Indulás az érseki palotába
- 16:45 Hajóút a Rajnán, a fiatalok köszöntése a hajóról
- 18:15 Látogatás a kölni dómban
- 19:00 Visszatérés pápamobilon az érseki palotába

PÉNTEK, augusztus 19.

- 10:00 Udvariassági látogatás az Államelnöknél Bonnban
- 12:00 Látogatás a kölni zsinagógában
- 13.15 Ebéd fiatalokkal az érseki palotában
- 17:00 Találkozó a szeminaristákkal a Sankt Pantaleon-templomban
- 18.15 Ökumenikus találkozó az érseki palotában

SZOMBAT, augusztus 20.

- 10:00 Fogadás a politikai és társadalmi élet személyiségei számára
- 18:00 Fogadás a muszlim közösség képviselői számára
- 19.30 Megérkezés Máriamezőre (Marienfeld)
- 20.30 Virrasztás a fiatalokkal

VASÁRNAP, augusztus 21.

- 10:00 Szentmise Máriamezőn
- 12:00 Úr Angyala
- 17:00 Találkozó a német püspökökkel az Érseki Szeminárium Pius-termében
- 18:00 A XX. Ifjúsági Világnapot előkészítő bizottság üdvözlése, búcsú az érsekségtől
- 18.45 Búcsú a köln/bonni repülőtéren
- 21.15 Megérkezés a róma-ciampinói repülőtérre

Tartalom

II. János Pál pápa üzenete a XX. Ifjúsági Világnapra
Fogadás a köln/bonni nemzetközi repülőtéren
Első találkozás a fiatalokkal a Rajna partján
Látogatás a kölni Dómban, beszéd a Roncalli téren
Látogatás a kölni zsinagógában
Találkozó a seminaristákkal
Beszéd az ökumenikus találkozón
Találkozó a muszlim közösség képviselőivel
Virrasztás a fiatalokkal Máriamezőn
Szentmise Máriamezőn
Úr Angyala a szentmise után
Találkozás a német püspökökkel
Búcsú a kölni repülőtéren

II. János Pál pápa
 üzenete a XX. Ifjúsági Világnapra
 Köln, 2005. augusztus

Kedves Fiatalok!

1. Idén ünnepeltük a XIX. Ifjúsági Világnapot, amikor közösen elmélkedtünk a Húsvétra Jeruzsálembé érkezett görögök kérésén: „Látni szeretnénk Jézust” (*Jn 12,21*). Most pedig már Köln felé tartunk, ahol 2005 augusztusában a XX. Ifjúsági Világnapra kerül majd sor.

„Eljöttünk, hogy imádjuk Őt” (*Mt 2,2*): ez a következő Ifjúsági Világnap témája. Ez a mottó segít a különböző kontinensek fiataljainak abban, hogy lélekben végigjárják a napkeleti bölcsek útját, akiknek ereklyéit a tiszteletre méltó hagyomány szerint Kölnben őrzik, és abban is, hogy – miként a napkeleti bölcsek – találkozzanak minden nemzet Messiásával.

Valóban, Krisztus fénye már megnyitotta a napkeleti bölcsek elméjét és szívét. „Elindultak”, írja az evangélista (*Mt 2,9*), bátran léptek új útra, egy hosszú és nem könnyű utazás terheit vállalva. Nem tévóváztak, mindent maguk mögött hagyva követték a napkeleten felkelni látott csillagot (*vö. Mt 2,2*). A bölcsek nyomában járva ti, kedves fiatalok, szintén egy „útra” készültök, hogy a világ minden tájáról Kölnbe induljatok. Fontos, hogy ne csak gyakorlatban készüljete a találkozóra, hanem elsősorban lélekben, a hitnek és Isten Igéje hallgatásának légkörében.

2. „És íme, a csillag... előttük haladt, amíg végre meg nem állt a hely fölött, ahol a gyermek volt” (*Mt 2,9*). A bölcsek megérkeztek Betlehembe, mert engedelmesen követték a csillagot. Sőt, „amint meglátták a csillagot, igen megörültek” (*Mt 2,10*). Fontos, kedves barátaim, hogy kutassuk Isten jeleit, amelyekkel hív és vezet bennünket. Amikor tudatára ébredünk annak, hogy Ő vezet bennünket, szívünket valódi és mély öröm tölti el, ugyanakkor erős vágy születik bennünk, hogy találkozzunk Vele, és állhatatosságot kapunk, hogy engedelmesen kövessük Őt.

„A házba lépve, megtalálták a gyermeket anyjával, Máriával” (*Mt 2,11*). Első látásra nincs ebben semmi rendkívüli. Ez a Gyermek mégis különbözik minden más gyermektől. Ő az Isten egyszülött Fia, aki lemondott dicsőségéről (*vö. Fil 2,7*), és a földre jött, hogy meghaljon a Kereszten. Közénk jött és szegénnyé tette magát, hogy föltárja nekünk isteni dicsőségét, amelyet teljes valójában majd a mennyországban, örök hazánkban szemlélhetünk.

Ki adhatta volna ennél nagyobb jelét a szeretetnek? Ámulva állunk Isten misztériuma előtt, aki megalázta magát, hogy felvegye emberi természetünket, és életét adja értünk a Keresztfán (*vö. Fil 2,6–8*). Szegénységében jött el közénk, hogy megváltást hozzon a bűnösöknek. Szent Pál így emlékeztet bennünket: „Ő, a gazdag, értetek szegénnyé lett, hogy szegénysége által meggazdagodjatok” (*2Kor 8,9*). Hogyan is adhatnánk hálát Istennek nagylelkű jóságáért?

3. A napkeleti bölcsek Jézust „Betlehemben” látták meg, ami azt jelenti: „Kenyérháza”. Egy szerény betlehemi istállóban feküdt a szalmán a „búzaszem”, aki – halála által – „sok termést” hozott (*vö. Jn 12,24*). Amikor Jézus nyilvános élete során magáról és megváltó küldetéséről beszélt, gyakran használta a kenyér hasonlatát: „én vagyok az élet kenyere”, „én vagyok a mennyből alászállott kenyér”, „a kenyér, melyet adni fogok, az én testem a világ életéért” (*Jn 6,35.41.51*).

Ha végigkövetjük Megváltónk útját a Jászol szegénységétől a Kereszten való elhagyottságig, jobban megérthetjük emberiséget megváltó szeretetének misztériumát. A Gyermek, akit Mária a jászolba fektetett, ugyanaz az Istenember, akit a Keresztre szegezve látunk, s ugyanaz a Megváltó van jelen az Eucharisztia szentségében. A betlehemi istállóban egy újszülött gyermek szerény külsejében tisztelhetők őt Mária, József és a pásztorok; az átváltoztatott Ostyában mi testében, vérében, lelkében és istenségében imádjuk Őt, ahogy szentségi módon jelen van, és kínálja nekünk magát, mint az örök élet eledelét. A szentmise így valódi szeretet-találkozássá válik azzal, Aki teljesen odaadta magát értünk. Ne habozzatok, fiatal barátaim, válaszolni neki, ha hív benneteket „a Bárány menyegzős lakomájára” (*vö. Jel 19,9*). Hallgassatok rá, megfelelő módon készüljete föl, és vegyétek magatokhoz az Oltáriszentséget, különösen most, az Eucharisztia évében (2004. október – 2005. október), amelyet az egész Egyház számára meghirdettem.

4. „Leborulva imádták őt” (Mt 2,11). Ha a bölcsek imádták a gyermeket, akit Mária a karjaiban ringatott, és felismerték benne azt, Akit a nemzetek vártak és a próféták megjósoltak, mi Őt ma az Eucharisziában imádhajuk, és felismerhetjük benne Teremtőnk, egyetlen Urunkat és Megváltónkat.

„Azután fölnyitották kincsesládájukat és ajándékot adtak neki: aranyat, tömjént és mirhát” (Mt 2,11). A bölcsek Messiásnak hozott ajándékai az igaz imádást fejezik ki. Az arannyal királyi istenségét hangsúlyozták, a tömjénnel elismerték Őt mint az Újszövetség papját, a mirhával pedig a prófétát ünnepelték, aki vérét ontja, hogy az emberiséget kiengesztelje az Atyával.

Kedves fiatalok, ti is ajánljátok az Úrnak életetek aranyát, vagyis a szabadságot, hogy szeretetből kövessétek Őt, hűségesen válaszolva az Ő hívására. Buzgó imádságok tömjénje szálljon föl az Ő dicsőségét zengve. Ajánljátok föl neki mirhátokat, vagyis hálás ragaszkodásokat Hozzá, az igaz Emberhez, aki úgy szeretett bennünket, hogy a Golgotán gonosztevő módjára halt meg.

5. Legyetek imádói az egyetlen igaz Istennek, adjátok Neki az első helyet az életetekben! A bálványimádás az ember állandó kísértése. Sajnos vannak, akik problémáikra a keresztény hittel összeegyeztethetetlen vallási gyakorlatokban keresik a megoldást. Erős a nyomás, hogy a siker és a hatalom felszínes mítoszában higgyünk; veszélyes elfogadni a életszentségről alkotott olyan üres elméleteket, amelyek Istent kozmikus energia formájában tüntetik fel, vagy bármilyen más módon, ami ellentétes a katolikus tanítással.

Kedves fiatalok, ne engedjétek a hamis illúzióknak és a múlt divatoknak, amelyek gyakran tragikus lelki űrt hagynak maguk után! Álljatok ellen a gazdagság, a fogyasztói szemlélet és a tömegkommunikáció által időnként használt kifinomult erőszak kísértéseinek!

Az igaz Isten imádása a bálványimádás minden formájának hiteles ellenszere. Imádjátok Krisztust: Ő a Kőszikla, amelyre a jövőt és egy igazságosabb, szolidárisabb világot építhettek. Jézus a Béke Fejedelme: a megbocsátás és a megbékélés forrása, aki által az emberiség családjának minden tagja testvérré válik.

6. „Más úton tértek vissza hazájukba” (Mt 2,12). Az evangélium úgy írja, hogy a bölcsek a Krisztussal való találkozás után „más úton” tértek haza. Az útirány megváltoztatása jelképezheti a megtérést, amelyre mindenki meghívást kap, aki Jézussal találkozik, hogy olyan imádóvá váljon, amelyet Ő kíván (vö. Jn 4,23–24). Ez azzal jár együtt, hogy az Ő követőiként – ahogy Pál apostol írja – „élő, szent, Istennek tetsző áldozattá” válunk. Az apostol hozzáteszi, hogy ne vegyük át a világ gondolkodásmódját, hanem változzunk meg szellemünk megújulásával, hogy felismerjük, „mi az Isten akarata, mi a helyes, mi a kedves neki, és mi a tökéletes” (vö. Róm 12,1–2).

Ha Krisztusra hallgatunk és imádjuk Őt, választások előtt találjuk magunkat, nemegyszer hősi döntéseket kell meghoznunk. Jézus igényes, hiszen Ő a valódi boldogságot akarja számunkra. Néhányatokat arra hív, hogy mindent feladva kövessétek Őt a papi vagy megszentelt életben. Akik meghallják ezt a hívást, ne féljenek igent mondani és tanítványként nagylelkűen a nyomába lépni. De a különleges, megszentelt hivatásokon túl ott van az a sajátos meghívás, ami minden megkereszteltnek szól: ez is egy meghívás a hétköznapi keresztény életnek arra a „magas színvonalára”, amely az életszentségben fejeződik ki (vö. *Novo millennio ineunte*, 31). Amikor Krisztussal találkozunk és elfogadjuk evangéliumát, életünk megváltozik, és valami arra indít bennünket, hogy másokkal is megosszuk tapasztalatunkat.

Oly sok embertársunk nem ismeri még az Isten szeretetét, vagy csalóka pótlékokkal tölti meg a szívét. Ezért olyan szükséges a Krisztusban megélt szeretet tanúivá válnunk. Kedves barátaink, akik nem vagytok megkeresztelve vagy nem azonosultok az Egyházzal: benneteket is meghívunk az ifjúsági Világnapra! Nem áhítoztok-e az Abszolút iránt, és kerestek „valamit”, ami értelmet adhat az életeteknek? Forduljatok Krisztushoz, és nem fogtok csalódni!

7. Kedves fiatalok, az új evangelizációhoz az Egyháznak igazi tanúságtevőkre van szüksége: férfiakra és nőkre, akiknek életét átformálta a Jézussal való találkozás; férfiakra és nőkre, akik képesek ezt a tapasztalatot átadni másoknak. Az Egyháznak szentekre van szüksége. Mindannyian meghívottak vagyunk az életszentségre, és egyedül a szentek újíthatják meg az emberiséget. Sokan jártak előttünk az evangélium útján, és én arra biztatlak benneteket, hogy imádkozzatok a közbenjárásukért. A kölni

találkozó alkalmával jobban megismerhetitek néhányukat: Szent Bonifácot, Németország apostolát; Köln védőszentjeit, különösen Szent Orsolyát, Nagy Szent Albertet, a Keresztről nevezett Terézia Benediktát (Edith Steint) és Boldog Adolf Kolpingot. Szeretném kiemelni közülük Nagy Szent Albertet és a Keresztről nevezett Terézia Benediktát, akik – a napkeleti bölcsekhez hasonlóan – szenvedélyesen keresték az igazságot. Nem haboztak, hogy szellemi képességeiket a hit szolgálatába állítsák, s ezzel megmutassák, hogy a hit és az ész kapcsolatban vannak és szükségük van egymásra.

Kedves fiatalok, a Köln felé vezető lelki úton a pápa imáival elkísér benneteket. Mária, az „Eucharisztikus Asszony” és a Bölcsesség Édesanyja irányítsa lépteiteket, világítsa meg döntéseiteket, és tanítson meg szeretni azt, ami igaz, jó és szép! Vezessen valamennyiötöket az ő Fiához, aki egyedül tudja betölteni az emberi ész és szív legbensőbb vágyait.

Induljatok áldásommal!

Castel Gandolfo, 2004. augusztus 6.

II. János Pál

Fogadás a köln/bonni nemzetközi repülőtéren
2005. augusztus 18-án, csütörtökön

Mélyen Tisztelt Államelnök Úr,
a politikai és közélet nagyon tisztelt Képviselői,
Tisztelt Bíboros Urak, Kedves Püspök Testvéreim,
a Szövetségi Köztársaság Kedves Polgárai,
Kedves Fiatalok!

Péter Székére történt megválasztásom után örömmel állok itt első alkalommal szeretett hazám, Németország földjén. És őszinte szívvel mondok köszönetet Istennek a gondviseléséért, hogy első Itálián kívüli lelkipásztori látogatásaimat éppen annál a nemzetnél kezdek, melynek fia vagyok. A XX. Ifjúsági Világnap alkalmából jövök Kölnbe, melyet a feledhetlen II. János Pál pápa régóta tervezett és előkészített. Mindnyájuknak, akik itt jelen vannak, nagyon hálás vagyok a szívélyes fogadtatásért, melyet számomra készítettek. Tiszteletteljes köszöntésem elsősorban az Államelnök úrnak, Horst Köhler úrnak szól, akinek megköszönöm baráti szavait, melyekkel a Német Szövetségi Köztársaság minden polgára nevében üdvözölt. Tisztelettel és hálával köszöntöm a kormány képviselőit, a diplomáciai testület tagjait és a civil és katonai hatóságokat. Testvéri megbecsüléssel köszöntöm a kölni főegyházmege főpásztorát, Joachim Meisner bíboros urat. Vele együtt köszöntöm a többi püspököt, a papokat és a szerzeteseket, és mindazokat, akik a német nyelvű egyházmegyékben vesznek részt különféle lelkipásztori tevékenységekben. A szövetségi államok minden polgárának szól e pillanatban szívélyes köszöntésem.

Az Ifjúsági Világnapra való előkészület legsűrűbb napjaiban Németország egyházmegyei és különösen a kölni egyházmegye és Köln városa élettel telt meg az egész világról jött fiatalok jelenlététől. Köszönetet mondok mindenkinek, akik hozzáértő és nagylelkű munkájukkal hozzájárultak ennek a világjelentőségű egyházi eseménynek a megszervezéséhez. Nagy hálával gondolok a plébániákra, a szerzetesi intézményekre, az egyesületekre, a civil szervezetekre és a magánemberekre, akik megérezték, hogyan kell a különböző kontinensekről érkező zarándokok ezreinek szívélyes és baráti fogadtatást készíteni. A Németországi Egyház és a Szövetségi Köztársaság egész népessége dicsekedhet azzal, hogy széleskörű és erős hagyománya van világra nyitottságának, melyet többek között főként a fejlődő országok iránti szolidaritás sokféle kezdeményezése bizonyít.

A más hagyományokból és kultúrákból származók iránti befogadókészség e szellemében indulunk el most, hogy átéljük Kölnben az Ifjúsági Világnapot. E sok fiatalnak Péter utódával való találkozása az Egyház életképességének a jele. Boldog vagyok, hogy a fiatalok körében lehetek, hogy megerősítem a hitüket és fölélesszem a reményüket. Ugyanakkor biztos vagyok benne, hogy én magam is fogok kapni valamit a fiatal emberektől, mindenekelőtt a lelkesedésüket, a beleérző képességüket és a készségüket, hogy szembenézzenek a jövő kihívásaival. Feljük és mindazok felé, akik ezen eseménydús napokban befogadták őket, már most szívélyes üdvözetem. Az imádság, az elmélkedés és az ünneplés alkalmi mellett, melyeken a fiatalokkal és mindazokkal együtt veszek részt, akik a különféle programokon jelen lesznek, lehetőségem lesz találkozni a püspökökkel is, akik felé már most testvéri köszöntésemet fejezem ki. Találkozni fogok más egyházak és egyházi közösségek képviselőivel is, látogatást fogok tenni a zsinagógában, hogy találkozzam a zsidó közösséggel, s fogadom majd néhány muszlim közösség képviselőjét is. Fontos találkozások ezek, hogy a dialógus és az együttműködés útját még határozottabban járjuk egy igazságos és testvéri, az emberhez valóban méltó jövő közös építése érdekében.

Ezen Ifjúsági Világnap során közösen gondolkodunk az „*eljöttünk, hogy imádjuk Őt*” (Mt 2,2) témáról. Nem jelentéktelen lehetőség ez arra, hogy elmélyítsük az emberlét jelentőségét, mint „zarándokságot” a „csillag” vezetése alatt az Úr keresésében. Közösen tekintünk a „Szent Háromkirályok” alakjára, ezekre a csillagász mágusokra, akik különböző távoli országokból jöttek és az elsők közé tartoztak azok között, akik a názáreti Jézusban, Szűz Mária Fiában fölismerték a megígért Messiást és leborultak előtte (vö. Mt 2,1–12). A Háromkirályok emlékezetéhez egész különlegesen kapcsolódik Köln egyházi közössége és maga a város. Mint a Szent Háromkirályok, úgy minden hívő, s különösképpen a fiatalok, arra hivatottak, hogy a maguk életútját az igazságot, az igazságosságot és a szeretetet keresve járják. Olyan út ez, melynek végső célját csak a Krisztussal való találkozásban lehet elérni, egy olyan találkozásban, mely a hit nélkül nem történhet meg. Ezen az úton

nagyon tudnak segíteni azok a jelek, melyeket a hosszú és gazdag keresztény hagyomány elválaszthatatlanul a német földhöz kötötteen őriz: a nagy történelmi emlékektől számtalan műalkotásig szerte az országban, a könyvtárakban őrzött dokumentumoktól a mélyen élő néphagyományokig, sok német gondolkodó filozófiai gondolataitól teológiai reflexióiig, a szentek egész seregének lelki örökségétől misztikus tapasztalataiig. Nagyon gazdag kulturális és szellemi örökség ez, mely még ma is bizonyítja a hit és a keresztény hagyomány termékenységét Európa szívében. A kölni egyházmegye és különösen a kölni régió a keresztény kultúra nagy tanúinak eleven emlékezetét őrzi. Gondolok többek között Szent Bonifácra, Szent Orsolyára, Nagy Szent Albertre és – a legújabb időkben – a Keresztről nevezett Szent Terézia Benedikta nővérré (Edith Steinre) és Boldog Kolping Adolfra. E nagy fivéreink és nővéreink a hitben, akik az évszázadok folyamán az életszentség fáklyái voltak, legyenek „példaképei” és „védőszentjei” a mostani Ifjúsági Világnapnak.

Miközben minden jelenlévőnek még egyszer szívbeli hálámat fejezem ki a baráti fogadtatásért, imádkozom az Úrhoz az általam annyira szeretett Német Szövetségi Köztársaság Egyházának és egész társadalmának jövőjéért. Az ország történelme és azok a nagy szociális, gazdasági és kulturális célok, melyeket elért, legyenek a záloga annak, hogy megújult elkötelezettséggel tovább megy az igazi haladás és a szolidáris fejlődés útján, nemcsak a német nemzet, hanem a kontinens többi népei javára is.

A Boldogságos Szűz Mária, aki megmutatta a gyermek Jézust a Szent Háromkirályoknak, amikor azok eljöttek Betlehembe, hogy imádják a Szabadítót, járjon közben értünk továbbra is, úgy, ahogyan évszázadok óta a Szövetségi Államokban szerte megtalálható kegyhelyeken virraszt a német nép fölött. Áldjon meg az Úr mindenkit, akik itt jelen vannak, és minden zarándokot és az ország minden lakóját. Isten óvja a Német Szövetségi Köztársaságot!

Első találkozás a fiatalokkal a Rajna partján
2005. augusztus 18., csütörtök

Kedves Fiatalok!

Örülök, hogy itt Kölnben, a Rajna partján találkozhatom veletek. A Háromkirályokat követve zarándokként jöttetek Németország, Európa és a világ különböző részeiből. Az ő nyomdokaikban járva Jézust akarjátok felfedezni. Készek voltatok arra, hogy útnak induljatok, hogy ti magatok is eljussatok oda, hogy egyénileg és közösségileg is szemlélhessétek Isten arcát, mely a jászolban fekvő Gyermekben nyilvánul ki. Ahogy ti, útra keltem én is, hogy veletek együtt letérdeljek a fehér, konzekrált ostya előtt, melyben a hit szemével a világ Megváltójának valóságos jelenlétét ismerjük fel. Közösén fogunk majd elemélni ennek az Ifjúsági Világnapnak a témájáról: „Eljöttünk, hogy imádjuk őt” (Mt 2,2).

Nagy örömmel köszöntelek és fogadlak titeket, kedves fiatalok, akik közelből vagy távolból ide zarándokoltatok a világ és saját életek útjain. Különösen is köszöntöm azokat, akik – csakúgy, mint a csillagjósok – „Napkeletről” érkeztek. Ti azon testvéreink megszámlálhatatlan embertömegeinek képviselőitök vagytok itt, akik tudtukon kívül várják égboltjukon a csillag feltűnését, hogy a népek fényességéhez, Krisztushoz vezessék őket és benne megtalálják a szívük szomjúságát csillapító választ. Szívélyesen üdvözlöm közületek azokat is, akik nincsenek megkeresztelve, akik még nem ismerik Krisztust vagy nincsenek otthon az Egyházban. Éppen hozzátok intézett különleges meghívást II. János Pál pápa erre a találkozóra. Köszönöm nektek, hogy elhatároztátok magatokat arra, hogy Kölnbe jöjjetek. Néhányatok talán magára vonatkoztathatja – a később a kölni Kármelben élt – Edith Stein saját fiatalságáról tett kijelentését: „Az imádkozás szokását tudatosan és önszántamból hagytam el”. Ezekben a napokban az imát ismét megindító módon az Istennel való párbeszédnek tapasztalhatókat majd meg – azzal az Istennel való párbeszédként, akiről tudjuk, hogy szeret bennünket és akit mi szeretni akarunk. Nyomatékkal szeretném mindenki felé mondani: „Tárjátok szélesre a szíveteket Isten előtt, hagyjátok, hogy Krisztus megleljen titeket! Adjátok meg neki ezekben a napokban „a jogot, hogy szóljon hozzátok.” Nyissátok ki szabadságtok ajtóit az Ő irgalmas szeretete előtt. Tárjátok fel Krisztus előtt örömeiteket és szenvedéseiteket, és engedjétek, hogy megvilágítsa fényével a lelketeket és megérintse kegyelmével a szíveteket! Az együttlét és az öröm ezen megszentelt napjaiban az Egyházat Isten emberek iránti gyengédségének és irgalmasságának a helyeként tapasztaljátok meg. Az Egyházban és az Egyház által juttok el majd Krisztushoz, aki vár titeket.

Mivel ma azért jövök Kölnbe, hogy részt vegyek veletek a XX. Ifjúsági Találkozón, önkéntelenül is hálával és belső megindultsággal gondolok Isten mindnyájunk által annyira szeretett Szolgájára, II. János Pálra, akinek az a csodálatos ötlete volt, hogy az egész világ fiataljait összehívja, hogy Krisztussal, az emberi nem egyetlen megmentőjével együtt ünnepeljenek. Annak a mély dialógusnak köszönhetően, amely a több mint 20 esztendő alatt a fiatalok és a pápa között kifejlődött, közülük sokan elmélyülhettek a hitben, megfontolták a közösség szoros kötelékét, lelkesülhettek a Krisztusban való üdvösség örömhíréért és elvihették azt a világ minden tájára. Ez a nagy pápa képes volt felfogni azokat a kihívásokat, melyekkel a mai fiatalok találkoznak, és a feljük irányuló bizalom jeleként nem habozott arra buzdítani őket, hogy az evangéliumnak bátor hirdetői, az igazság kultúrájának, a szeretetnek és a békének félelem nélküli gyarapítói legyenek.

Ma az a feladatom, hogy ezt a II. János Pál pápa által ránk hagyott rendkívüli lelki örökséget folytassam. Szeretett Titeket, ti ezt felfogtátok és fiatalos lelkesedéssel viszonzotátok. Most nekünk mindnyájunknak az a feladatunk, hogy tanítását tettekre váltsuk. Ezzel az elkötelezettséggel vagyunk itt Kölnben mint zarándokok, a Háromkirályok nyomában járva. A Hagymány szerint görögül Gáspár, Menyhért, Boldizsár volt a nevük. Szent Máté az evangéliumában így adja vissza a szívükben égő kérdést: „Hol van a zsidók újszülött királya?” (Mt 2,2.) Az ő keresése volt az ok, amiért vállalták a hosszú utat Jeruzsálembe. Ezért viseltek fáradságot és nélkülözést, anélkül, hogy elvesztették volna a bátorságukat és engedtek volna a kísértésnek, hogy visszaforduljanak. Amikor már közel voltak a célhoz, nem volt más kérdésük, csupán ez. Mi is eljöttünk Kölnbe, mert a szívünkben – ha más formában is – ugyanezt a sürgető kérdést éreztük, ami a napkeleti bölcseket útnak indította. Jóllehet ma nem egy királyt keresünk; de nyugtalanít minket a világ állapota, és azt kérdezzük: Hol találok az életemhez eligazodási pontokat; hol vannak az igazodási pontok, hogy a világ jelenének és jövőjének alakításában felelősséggel részt vegyek? Kiben bízhatok – kire bízhatom rá magam? Hol van az, aki

szívem vágyaira kielégítő választ ad? Ilyen kérdéseket feltenni mindenekelőtt annak elismerését jelenti, hogy az út nem zárul le, amíg nem találkozunk azzal, akinek hatalma van az igazságosság és béke azon egyetemes Országát megalapozni, ami felé az emberek törekcsenek, amit azonban egyedül nem képesek létrehozni. Ezeknek a kérdéseknek a feltétele továbbá azt jelenti, hogy keresünk valakit, aki nem téved és nem tud megtéveszteni másokat, és ezért képes olyan megingathatatlan biztosságot nyújtani, hogy belőle élni, sőt adott esetben érte meghalni is lehet.

Ha az élet horizontján kirajzolódik ez a válasz, akkor, kedves Barátaim, meg kell hozni a szükséges döntéseket. Ez olyan, mint amikor válaszút elé kerülünk: Melyik utat válasszuk? Azt, amelyikre a szenvedélyeink indítanak, vagy azt, amelyikre a csillag mutat, ami a lelkiismeretben világít? Amikor a bölcsek hallották a választ: „A júdeai Betlehemben; mert meg van írva a prófétáknál” (Mt 2,5), ettől a szótól megvilágosodva elhatározták, hogy folytatják az utat egészen a célig. Jeruzsálemből Betlehembe mentek, így hangzott az ige, ami jelezte számukra, hogy hol van a király, akit keresnek, egészen a királlyal való találkozásig, aki egyben Isten Báránya volt, aki elveszi a világ bűneit. Ez az ige nekünk is szól. Nekünk is választanunk kell. Valójában, ha jól meggondoljuk, ez ugyanaz, mint amit minden alkalommal megtapasztalunk, amikor az Eucharisziát ünnepeľjük. Minden szentmisében ugyanis az Isten igéjével való találkozás a kereszť és Krisztus feltámadásának titkában való részvételre vezet el minket, s így elvezet az Eucharisziához, a Krisztussal való egyesüléshez. Az oltáron az válik jelenvalóvá, akit a csillagjósok láttak a szalmán fekve: Krisztus, az élő kenyér, aki leszállott az égből, hogy életet adjon a világnak, az igaz Bárány, aki életét adja az emberiség üdvéért. Az Ige által megvilágosítva – újra csak Betlehemben, Kenyérházában – megtapasztalhatjuk annak az Istennek a felfoghatatlan nagyságával való mindent felülmúló találkozást, aki annyira megalázta magát, hogy jászolban jelent meg és az oltáron adja magát ededelül.

Elképzehetjük a csillagjósok csodálkozását a pólyában levő Gyermeke felett. Csak a hit tette számukra lehetővé, hogy a Gyermekekben felismerjék a királyt, akit kerestek, Istent, akihez a csillag vezette őket. Benne az Örökkévaló lépett be az időbe, amikor áthidalta azt a szakadékot, ami a véges és a végtelen, a látható és a láthatatlan között van; benne a Titok vált nyilvánvalóvá, amikor egy kicsi gyermek gyenge tagjaiban kiszolgáltatta magát. „Csodálkozással telve állnak a csillagjósok az előtt, amit látnak: a mennyet a földön, és a földet a mennyben; az embert az Istenben, és Istent az emberben. Azt látják egy parányi testbe zártan, akit az egész világ sem képes befogadni.” (Aranyszavú Szent Péter, *Sermo* 160,2). Ugyanezzel a csodálkozással akarunk az „Eucharisztia Évében” ahhoz a Krisztushoz odafordulni, aki az irgalmasság tabernákulumában, az Oltáriszentségben jelen van.

Kedves fiatalok, a boldogságnak, amit kerestek, a boldogságnak, amihez jogotok van, neve és arca van: Ő a Názáreti Jézus az Eucharisziában elrejtőzve. Egyedül Ő ajándékoz az emberiségnek életet bőségekben. Máriával együtt mondjátok ki a ti ígeneteket arra az Istenre, aki nektek akarja ajándékozni önmagát. Ma megismétlem nektek, amit beiktatásom kezdetén mondtam: „Aki bebocsátja Krisztust (életébe), nem veszít el semmit, semmit – abszolút semmit abból, ami az életet szabaddá, széppé és naggyá teszi. Nem! Csak ebben a barátságban tárulnak ki az élet kapui. Csak ebben a barátságban bontakoznak ki valóságosan az emberi lét nagy lehetőségei. Csak ebben a barátságban tapasztaljuk meg azt, ami szép és ami szabad.” (A pápa beiktatási beszéde 2005. április 24-én). Legyetek róla teljesen meggyőződve: Krisztus semmit sem vesz el abból, ami szép és nagy bennetek, hanem Isten dicsőségére, az emberek boldogságára és a világ üdvére mindent beteljesülésre vezet.

Ezekben a napokban meghívlak titeket: vonakodás nélkül ajánljátok magatokat Krisztus szolgálatába, kerül, amibe kerül. A találkozás Jézus Krisztussal lehetővé teszi majd számotokra, hogy bensőleg élvezhessétek élő és életadó jelenlétét, hogy azután tanúskodhassatok róla a környezetetekben. Viselkedésetek és életörömötök által legyen a városban való jelenlétetek az evangélium hirdetésének első jele. Szálljon szívékből a hála és dicséret az Atyához azért a sok jótéteményért, amit felénk kinyilvánított, és a hit ajándékáért, amit együtt akarunk ünnepeľni, amikor ebből az országból hirdetjük a világnak, innen, Európa közepéről – annak az Európának a közepéről, mely sokat köszönhetett az evangéliumnak és hirdetőinek az évszázadok folyamán.

Zarándokként megyek majd a kölni Dómhöz, hogy ott a Háromkirályok ereklyéit tiszteljem, a Háromkirályokét, akik készek voltak elhagyni mindent, hogy kövessék a csillagot, amely őket az emberi nem Megváltójához vezette. Nektek is, kedves fiatalok, volt már, vagy a jövőben még lesz lehetőségek megtenni ugyanezt a zarándokutat. Ezek az ereklyék csupán porladó és szegényes jelei annak, amik a csillagjósok voltak, annak, amit ők már sok évszázaddal ezelőtt megélték. Az ereklyék

magához Istenhez vezetnek bennünket: ugyanis Ő az, aki kegyelme erejével a gyenge embereknek a bátorságot adja, hogy a világ előtt tanúskodjanak róla. Amikor az Egyház meghív minket, hogy tiszteljük a vértanúk és a szentek ereklyéit, tudja, hogy csupán porladó emberi csontokról van szó, de ezek a csontok olyan embereké voltak, akiket áthatott Isten transzcendentális hatalma. A szentek ereklyéi annak a láthatatlan, de valóságos jelenlétnek a nyomai, amely megvilágítja a világ sötétségét, amennyiben Isten birodalmát teszi láthatóvá, amely bennünk van. Velünk és értünk kiáltják: „Maranatha!”– „Jöjj el Jézus!” Kedveseim, ezekkel a szavakkal búcsúzom tőletek, és szívből mondom mindnyájatoknak: Viszontlátásra a szombat esti vigílián!

Látogatás a kölni Dómban
A pápa beszéde a Roncalli téren
2005. augusztus 18-án, csütörtökön

Kedves Fivéreim és Nővéreim!

Örülök, hogy ma este itt lehetek Önöknél, Köln városában, melyet sok, engem ide kötő emlék miatt szeretek. Néhány évig a szomszédos Bonn városában éltem, mint professzor, és gyakran átjöttem Kölnbe, ahol sok barátra találtam. A Gondviselés különleges vezetésének látom, hogy gyorsan baráti kapcsolatba kerültem az akkori érsek úrral, Joseph Frings bíborossal, aki megajándékozott a bizalmával és meghívott zsinati teológusának, úgyhogy a II. Vatikáni Zsinat történelmi eseményén tevékenyen részt vehettem. A Zsinat óta ismertem az ő utódát, Joseph Höffner bíborost is, akivel hosszú éveken át testvéri-kollegiális kapcsolatban voltam, elsősorban a Német Püspöki Konferenciában, később pedig a Római Kúria különböző dikasztériumaiban folytatott közös munkákban. Igaz barátságban vagyok az Önök mostani érsekével, Joachim Meisner bíboros úrral, akinek megköszönöm szívélyes köszöntését és nagy munkáját az Ifjúsági Világnap előkészítésének hónapjaiban. Lehmann bíboros úrnak, a Német Püspöki Konferencia elnökének is szívből jövő köszönetemet szeretném kifejezni minden fáradozásáért, s rajta keresztül a többi püspököknek és mindazoknak, akik azért fáradoztak, hogy ezen ország Egyházának életterejét a mai nagy egyházi esemény szolgálatára mozgósítsák. Köszönetet mondok mindazoknak, akik hónapokon át előkészítették ezt a mindenki által annyira várt pillanatot: elsősorban a kölni Szervező Bizottságnak, továbbá az egyházmegyei és helyi közösségeknek, melyek ezekben az utolsó napokban befogadták a fiatalokat. El tudom képzelni, mennyi fáradságba és milyen sok áldozatba került ez, s kívánom, hogy gyümölcsöt hozzon ezen Ifjúsági Világnap lelki sikerében. És végül engedjék meg, hogy mélyszégyen hálámát fejezzem ki a civil és katonai hatóságok, a kommunális és regionális szintű Felelősök, továbbá Németország és Északrajna-Vesztfália rendőrsége és biztonsági szervei felé. E város polgármestere személyében mondok köszönetet Köln minden lakójának a megértésért, amit az egész világról idesereglett fiatalok „inváziója” iránt tanúsítottak.

A Szent Háromkirályok nélkül, akik annyira hatással voltak Köln történetére, kultúrájára és hitére, ez a város nem volna az, ami. Az Egyház itt bizonyos értelemben egész éven át az Úr megjelenésének ünnepét üli! Ezért akartam néhány percre a Szent Háromkirályok ereklyetartója előtt imába mélyedni, és hálát adni Istennek az ő tanúságtételükért, melyet a hitről, a reményről és a szeretetről tettek, mielőtt Önöket köszöntöm e nagyszerű Dóm előtti téren. 1164-ben a bölcs mágusok ereklyéi Reinald von Dassel kölni érsek kíséretében keletről Milánón át átkeltek az Alpokon, hogy Kölnbe jöjjenek, ahol nagy ünnepléssel fogadták azokat. Ezen Európán keresztül vezető útjukon az ereklyék még ma is látható nyomokat hagytak hátra a helynevekben és a népi jámborságban. A Szent Háromkirályok számára készítették a kölniek az egész keresztény világ egyik legszebb ereklyetartóját, s mintha ez még nem lett volna elég, az ereklyetartó szekrény fölé egy még nagyobb ereklyetartót építettek, ezt a fölséges gótikus Dómot, mely a háború pusztításai után most ismét teljes szépségében gyönyörködte a látogatók szemét. Jeruzsálem, a „szent város”, Róma, az örök „város”, és a spanyolországi Santiago del Compostela mellett Köln a Szent Háromkirályoknak köszönhetően az évszázadok során a keresztény Nyugat egyik legjelentősebb zarándokhelye lett.

Köln azonban nemcsak a Szent Háromkirályok városa. Sok szent, akik életük tanúságtétele és a német nép történelmében révén hozzájárultak ahhoz, hogy Európa a keresztény gyökerekből ki tudott bontakozni. Gondolok különösen az első századok férfi és női vértanúira, mint például a fiatal Szent Orsolyára társnőivel együtt, akik a hagyomány szerint Diocletianus császár idején szenvedtek vértanúságot. És hallgathatnánk-e Szent Bonifácra, akit 745-ben Zakariás pápa jóváhagyásával Köln püspökévé választottak!? De e városhoz kötődik Nagy Szent Albert is, kinek csontjai itt a közelben, a Szent András-templom kriptájában nyugszanak. Nagy Szent Albert egyik tanítványa volt itt, Kölnben Aquinói Szent Tamás, aki professzorként is működött itt. De nem feledkezhetünk meg az 1865-ben itt, Kölnben meghalt Kolping Adolfról sem, aki cipészből lett pap, és sok szociális művet alapított, mindenekelőtt a különféle mesterségekre készülők javára. És a mi korunkhoz még közelebb áll a 20. sz. egyik kiemelkedő zsidó filozófusnője, aki Keresztről nevezett Terézia Benedikta nővér néven lépett be a kölni Kármelbe, és az auschwitz-i koncentrációs táborban áldozta föl az életét. II. János Pál pápa szentté avatta őt, és Svéd Szent Brigitta és Sziénai Szent Katalin mellett Európa patrónájává nyilvánította.

Ővelük és a többi ismert és ismeretlen szenttel fedezzük föl ennek a városnak belső és igazi arcát, és tudatosodik bennünk, hogy micsoda kincseket hagytak ránk az előttünk élő keresztény nemzedékek. Nagyon gazdag örökség ez. A mi dolgunk, hogy méltók legyünk hozzá – olyan felelősség ez, melyre a város ősi épületeinek kövei is emlékeztetnek bennünket. A szellemi értékekre támaszkodva lehet kibontakoztatni a *kölcsönös megértést*, emberek és népek, sőt különböző kultúrák és civilizációk között. Ezzel kapcsolatban szívélyes üdvözetemet küldöm a különböző keresztény felekezetek és más vallások képviselőinek. Mindannyiuknak köszönöm, hogy itt vannak Kölnben e nagy találkozón, és remélem, hogy a találkozás előrelépés lesz az emberek közötti egység és megbékélés útján. Köln ugyanis nemcsak Európáról beszél nekünk, hanem kitágítja látásunkat az Egyház és a világ egyetemessége felé. Itt történt, hogy a három mágus egyikét fekete királynak, tehát az afrikai kontinens képviselőjének látták. A hagyomány szerint itt lett vértanú Szent Gereon a társaival a tébai légióból. Függetlenül e hagyományok szorosán vett történeti hihetőségétől, e szentek századokon át virágzó tisztelete bizonyítja a kölni hívők és általában az Egyház világméretű nyitottságát, mely Egyház Szent Bonifác működésének köszönhetően talált otthonra Németországban. E nyitottságot a legutóbbi időkben olyan nagy karitatív kezdeményezések erősítik meg, mint a *Misereor*, az *Adveniat*, a *Missio* és a *Renovabis*. Ezek a Kölnben született intézmények jelenvalóvá teszik Krisztus szeretetét minden kontinensen.

És most itt vagytok ti, az egész világ ifjúsága, azon távoli népek képviselői, akik Krisztust a mágusok révén ismerték meg, és egyesültek Isten új népében: az Egyházban, amely minden kultúra embereit összegyűjti. Rátok hárul ma a feladat, hogy az Egyház egyetemes lélegzését éljétek. Engedjétek, hogy a Szentlélek tüze lángra gyűjtson benneteket, hogy egy új Pünkösöd megújíthassa a szíveteket. Általatos a föld minden részén jussanak el a kortársaitok oda, hogy megtalálják Krisztusban várakozásuk igaz válaszát, és ki tudjanak tárulni Isten megtestesült Igéjének befogadására, aki meghalt és föltámadott a világ üdvösségére.

XVI. Benedek pápa látogatása a kölni zsinagógában
2005. augusztus 19., péntek

Mélyen Tisztelt Hölgyeim és Uraim!
Kedves Fivéreim és Növéréim!

Salom léhem! Erős kívánságom volt, hogy Péter utódává választásom utáni első németországi látogatásom alkalmával találkozzam a kölni Zsidó Közösséggel és a német zsidóság képviselőivel. E látogatásommal szeretnék kapcsolódni ahhoz az 1980. november 17-i eseményhez, amikor tisztelt Elődöm, II. János Pál pápa első németországi útján Mainzban találkozott a németországi zsidók és a rabbi-konferencia Központi Tanácsával. Ez alkalommal is biztosítani szeretném Önöket arról, hogy törekszem tovább folytatni az utat a zsidó néppel való kapcsolatok és barátság erősítésére, amely úton II. János Pál pápa döntő lépéseket tett (vö. *Ansprache an die Delegation des International Jewish Committee on Interreligious Consultations: L'Osservatore Romano*, 2005. jún. 10., 5. o.).

A kölni Zsidó Közösség ebben a városban valóban „otthon” érezheti magát. Ugyanis ez a legrégebb helye egy zsidó közösségnek német földön: visszanyúlik egészen a római kori Kölnig. A zsidó és a keresztény közösségek kapcsolatának története bonyolult és gyakran fájdalmas. Voltak jószomszédi periódusok, de el is űzték a zsidókat Kölnből 1424-ben. A 20. században, a német és az európai tartomány legsötétebb időszakában egy eszelős újpogány faj-ideológia az európai zsidóság államilag megtervezett és szisztematikusan végrehajtott kiirtásának kísérletéhez vezetett, ahhoz, ami Soah néven vonult be a történelembe. Ennek a hallatlan és egészen addig elképzelhetetlen gáztettnek egyedül Kölnben 7000 név szerint ismert – valójában biztosan jelentősen több – zsidó esett áldozatul. Mivel Isten szentségét nem ismerték el, az emberi élet szentségét is lábbal tiporták.

Ebben az évben emlékezünk meg a nemzetiszocialisták koncentrációs táboraiából való kiszabadulás 60. évfordulójáról. Gázkamráik krematóriumaiiban zsidók millióit – férfiakat, nőket és gyermekeket – öltek meg és égettek el. Magaméva teszem, amit tisztelt Elődöm Auschwitz fölszabadulásának 60. évfordulójára írt, és én is mondom: „Fejet hajtok mindazok előtt, akik a *mysterium iniquitatis* ezen megnyilvánulását átérték”. Az akkori rettenetes történéseknek „folyamatosan ébresztgetniük kell a lelkiismereteket, véget kell vetniük a konfliktusoknak, és figyelmeztetniük kell a békére” (*Üzenet Auschwitz fölszabadulásának alkalmából*. 2005. január 15.) Közösen kell megszívlelnünk, amit a Bölcsesség könyve Istenről és az általa teremtett világról elgondolt bölcs tervéről mond, hogy Ő „az Életnek Barátja” (11,26).

Éppen idén van negyven éve, hogy a II. Vatikáni Zsinat közzétette a *Nostra aetate* nyilatkozatot, és ezzel új távlatokat nyitott a zsidó–keresztény kapcsolatokban, melyeket a dialógus és a partnerség határoz meg. E nyilatkozat a negyedik fejezetében emlékeztet közös gyökereinkre, és arra a rendkívül gazdag szellemi örökségre, melyben a zsidók és a keresztények közösen osztoznak. Mind a zsidók, mind a keresztények Ábrahámiban ismerik föl atyjukat a hitben (vö. *Gal 3,7; Róm 4,11*), és hivatkoznak Mózes és a próféták tanítására. Mind a zsidók, mind a keresztények lelkiisége a zsoltárokból táplálkozik. A keresztények Pál apostollal együtt meg vannak győződve arról, hogy „Isten kegyelme és meghívása visszavonhatatlan” (*Róm 11,29; vö. 9,6.11; 11,1*). Tekintettel a kereszténység zsidó gyökereire (vö. *Róm 11,16–24*) mondta tisztelt Elődöm a német püspökök egyik ítéletének megerősítésekor: „Aki Jézus Krisztussal találkozik, találkozik a zsidósággal” (*Insegnamenti III/2*, 1980, 1272. o.).

Ezért sajnálkozik a *Nostra aetate* zsinati nyilatkozat „a gyűlölet, az üldözések és az antiszemita megnyilvánulások miatt, melyek bármikor és bárki részéről érték a zsidókat” (4. p.). Isten valamennyiünket „a maga képmására” (*Ter 1,27*) teremtett, és ezáltal transzcendens méltósággal tüntetett ki minket. Isten előtt minden embernek azonos a méltósága, függetlenül attól, hogy mely néphez, mely kultúrához vagy milyen valláshoz tartozik. Ezen az alapon beszél a *Nostra aetate* nyilatkozat nagy tisztelettel a muszlimokról (vö. 3. p.) és a többi vallásokhoz tartozókról is (vö. 2. p.). E közös emberi méltóság alapján „az Egyház elítéli az emberek faj, bőrszín, társadalmi helyzet vagy vallás alapján történő bármilyen diszkriminációját”, mint olyan cselekedetet, amely ellentmond Krisztus akaratának (vö. 5. p.). Az Egyház kötelességének érzi, hogy e tanítást a katekézisben és élete minden mozzanatában továbbadja a felnövekvő nemzedéknek, melynek tagjai már nem voltak szemtanúi a II. világháború előtti és alatti szörnyű eseményeknek. Ez azért is különös jelentőségű

feladat, mert napjainkban sajnos újra feltűntek az antiszemitizmus jelei és az általános idegenellenesség formái. Ezek aggodalomra és éberségre adnak okot. A katolikus Egyház – s ezt én ez alkalommal is ismételten hangsúlyozni szeretném – föllép az összes népek, kultúrák és vallások közötti tolerancia, megbecsülés, barátság és béke érdekében.

A *Nostra aetate* nyilatkozat óta eltelt 40 esztendőben Németországban is és nemzetközi szinten is sok minden történt a zsidók és keresztények közötti viszony jobbítása és elmélyítése érdekében. A hivatalos kapcsolatok mellett – különösen a szentírástudósok közötti együttműködésnek köszönhetően – sok barátság született. Ebben az összefüggésben emlékszem a Német Püspöki Konferencia különböző nyilatkozataira és a „Keresztény–Zsidó Együttműködés Kölni Társasága” áldásos tevékenységére, mely hozzájárult ahhoz, hogy a zsidó közösség 1945 óta itt Kölnben újra „otthon” érezheti magát, és jószomszédi együttélést talált a keresztény közösséggel. Természetesen még sok tennivaló maradt. Kölcsönösen sokkal jobban meg kell ismernünk egymást. Ezért bátorítok én a zsidók és keresztények közötti figyelmes és bizalommal teljes dialógusra. Csak így juthatunk el a még vitatott történeti kérdések mindkét részről elfogadott értelmezéséhez, mindenekelőtt ahhoz, hogy előbbre lépjünk a zsidóság és a kereszténység közötti kapcsolat teológiai értékelésében. A dialógusban természetesen nem arról van szó, hogy a fennálló különbözőségeket figyelmen kívül hagyjuk vagy eljelenítettelenítsük: abban is, és főként abban kell kölcsönösen megbecsülnünk egymást, ami megkülönböztet bennünket hitbéli meggyőződésünk legmélyén.

Végül tekintetünket nem csupán hátrafelé kell fordítanunk a történelemben, hanem előre is a mai és holnapi feladatokra. Gazdag örökségünk és a növekvő bizalomra irányuló testvéri kapcsolatok köteleznek arra, hogy közösen még világosabb tanúságot tegyünk az emberi jogok és az emberi élet szentségének védelmére és támogatására, a család értékei, a szociális igazságosság és a világ békéje mellett, és ezekért a gyakorlatban együttműködjünk. A Tízparancsolat (vö. *Kiv 20; MTörv 5*) közös örökségünk és közös kötelességünk. A Tízparancsolat nem teher, hanem útmutató a boldog életre. Különösen az a fiatalok számára, akikkel ezekben a napokban találkozunk, s akik oly közel állnak a szívemhez. Azt kívánom, hogy a Tízparancsolatban ismerjék föl a lámpást a lépéseikhez és a fényt az ösvényükhöz (vö. *Zsolt 119,105*). A felnőtteket terheli a felelősség, hogy a fiatal embereknek továbbadják a remény fátykáját, amit Isten a zsidóknak is, keresztényeknek is odaajándékozott, hogy a gonosz hatalma „soha többé” uralomra ne jusson, és a következő nemzedékek Isten segítségével igazságosabb és békésebb világban élhessenek, melyben minden embernek azonos polgárjoga van.

A 29. zsoltár szavaival fejezem be, mely egyszerre jókívánság és imádság: „Az Úr adjon erőt az Ő népének. Az Úr áldja meg az Ő népét békével.”
Hallgasson meg minket!

Találkozó a szeminaristákkal
a Szent Pantaleon-templomban
2005. augusztus 19., péntek

Kedves Püspök- és Paptestvéreim,
Kedves Szeminaristák!

Szívből köszöntelek mindnyájatokat és köszönöm a baráti fogadtatást, s főként azt köszönöm, hogy e találkozóra az öt kontinens számos országából eljöttetek, úgyhogy mi itt valóban a katolikus világegyház képe vagyunk. Elsősorban a szeminaristáknak, a papoknak és a püspököknek köszönöm, akik megajándékoztak minket személyes tanúságtételükkel, és el kell mondanom, hogy megérintette a szívemet ennek az útnak a látása, melyen az Úr embereket váratlanul és saját elképzeléseik ellenére a papságra vezetett. Hála érte! Örülök ennek a találkozásnak. Mondtam már, akartam, hogy e kölni napok programjába tervezzék be a fiatal szeminaristákkal való külön találkozást, hogy a hivatás dimenziója, melynek az Ifjúsági Világnapokon mindig nagy szerepe van, itt is a maga jelentőségének megfelelően látható legyen. A ránk hulló eső, gondolom, az áldásnak is jele.

Szeminaristák vagytok, azaz fiatal férfiak, akik az Egyházban egy fontos feladatra készülve a Krisztussal való kapcsolat és a Vele való találkozás keresésének intenzív időszakát élik. Hiszen a szeminárium nem annyira hely, mint inkább egy fontos szakasz Jézus tanítványának az életében. Szinte hallom, hogy e XX. Ifjúsági Világnap témája – „*eljöttünk, hogy imádjuk Őt*” – és e kereső bölcsek egész megindító története és a megtalálás élménye mekkora visszhangot vált ki a szívetekben. Mindenki a maga módján – gondoljunk csak a három tanúságra, amit hallottunk – olyan, mint aki csillagot lát, aki útra kel, akinek sötétséget is át kell élnie, de Isten vezetésével végül is célba érhet. Ez az evangéliumi részlet azonban, mely a bölcsek keresését és megtalálását mondja el, különlegesen jelentős számotokra, kedves szeminaristák, mert ti már eldöntöttétek, hogy a megkülönböztetés útját – ez valóban út – és a papi hivatásnak a próbatételét végigjártátok. Erről szeretnék néhány gondolatot elmondani.

Miért mentek a mágusok a távoli országokból Betlehembe? A válasz a „csillag” titkához kötődik, melyet ők „fölkelni” láttak, és a „zsidók királyának” csillagaként, azaz a Messiás születésének jeleként értelmezték (vö. Mt 2,2). Utazásukat tehát a remény ereje indította el, mely a csillagban megerősítést és útmutatást kapott egészen a „zsidók királyáig”, Isten királyságáig. A mágusok útrakeltek, mert erős vágyat éreztek magukban, mely arra készítette őket, hogy mindent elhagyva útra keljenek. Úgy tűnt, mintha ők ezt a csillagot várták volna mindig, mintha ez az utazás öröktől fogva bele lett volna írva a sorsukba, és végre most valóra válhatott.

Kedves barátaim, ez a hívás a meghívás titka – olyan titok, mely minden keresztény életét érinti, de csak azoknál válik világosabbá, akiket Krisztus arra hív, hogy mindent hagyjanak el és szorosabb kötelékben kövessék őt. A szeminarista a meghívás szépségét abban a mozzanatban éli át, amit a „szerelem” idejeként határozhatunk meg. A bensőjét csodálkozás tölti el, mely arra készíti, hogy imádkozva mondja: „Uram, miért pont én?” A szerelem azonban nem ismer semmiféle „miért”-et, hiszen ingyenes ajándék, melyre az ember önmaga odaajándékozásával válaszol.

A szeminárium az az idő, mely kiképzésre és megkülönböztetésre van szánva. A kiképzésnek, mint tudjátok, több dimenziója van, melyek a személy egységében futnak össze: átfogja az emberi, lelki, szellemi és kulturális területeket. Legmélyebb célja, hogy belülről ismertesse meg azt az Istent, aki a maga arcát Jézus Krisztusban mutatta meg nekünk. Ezért szükséges a Szentírásnak, az Egyház hitének és életének alapos tanulmányozása; mert az Egyházban marad eleven ige az Írás. Mindennek összefüggésben kell állnia értelmünk kérdéseivel, s ezáltal mai emberi életünk egészével. E tanulmányok olykor fáradtságosnak tűnnek, de elengedhetetlen részei a Krisztussal való találkozásunknak és hivatásunknak, hogy Őt hirdessük. Mindez arra szolgál, hogy egy szervesen egységes és kiegyensúlyozott személyiség bontakozzék ki, aki képes arra, hogy a papi feladatot elvállalja és felelősen teljesítse. Döntő a tanítók és nevelők szerepe: a papság minősége egy részegyházban jelentős részben a szemináriumtól függ, s ezáltal azoknak a minőségétől, akik felelősek a papképzésért. Kedves szeminaristák, éppen ezért imádkozunk ma szívbéli hálával minden előljárótokért, tanárotokért és nevelőtökért, akiknek lelki jelenlétét most, ebben a találkozásban érezzük. Kérjük az Urat, hogy ők a rájuk bízott oly fontos feladatot a legjobban teljesíteni tudják.

A szeminárium az út, a keresés, mindenekelőtt azonban Krisztus fölfedezésének az ideje. A fiatalember ugyanis csak abban a mértékben tudja fölismerni Krisztus akaratát és ezáltal a saját hivatását, amennyire személy szerint megtapasztalja Krisztust. Minél jobban ismered Jézust, annál inkább vonz az Ő misztériuma; minél mélyebben találkozol vele, annál inkább sürget, hogy keresd Őt. A lélek mozgása végig tart az életen, s a szemináriumban egy ígérettel teljes időszakot él át, mondhatnánk a „tavaszát”.

Betlehembe érve a mágusok „bementek a házba, és meglátták a Gyermecket és az Ő anyját, Máriát; és leborulva imádták Őt” (Mt 2,11). Ez végre az annyira várt pillanatot: a találkozás Jézussal.

„Bementek a házba”: ez a ház bizonyos értelemben az Egyházat jelenti. A Szabadítóval való találkozáshoz az embernek be kell lépnie a házba, mely az Egyház. A szemináriumi évek alatt a fiatal seminarista tudatában nagyon jelentős érlelődés zajlik le: az Egyházat már nem „kívülről” látja, hanem „belülről” tapasztalja, mint a saját „házát”, mert az Egyház Krisztus háza, ahol „Mária, az Ő Anyja” lakik, és épp az Anya az, aki megmutatja neki Jézust, elébe állítja és lehetővé teszi számára, hogy bizonyos mértékben lássa, érintse és karjába vegye őt. Mária tanítja a seminaristát arra, hogy Jézust a szív szemével szemlélje és belőle éljen. A szemináriumi élet minden pillanatában megérezhető az Úr Anyjának e szeretetteljes jelenléte, aki mindenkit bevezet a Krisztussal való találkozásba a meditáció csöndjében, az imádságban és a testvéri szeretetben. Mária segít, hogy az Úrral mindenekelőtt a szentmisében találkozzunk, amikor Ő az igében és az átváltoztatott kenyérben napi lelki táplálékunk lesz.

„És leborulva imádták Őt... Azután fölnyitották kincsesládájukat és ajándékot adtak neki: aranyat, tömjént és mirhát” (Mt 2,11–12). Ez az egész útnak a csúcspontja: a találkozás imádságba megy át, s a hit és a szeretet aktusába torkollik, mely a Máriától született Jézusban fölismeri Isten emberré lett Fiát. Vajon a mágusok gesztusa nem előképe-e Simon Péter és a többi tanítványok hitének, Pál és a többi szentek, különösen a szent seminaristák és papok hitének, akik az egyháztörténelem kétezer évét meghatározták? Az életszentség titka a Krisztussal való barátság és az Ő akaratával való hűség megegyezés. „Krisztus számunkra minden”, mondta Szent Ambrus, Szent Benedek pedig figyelmeztet, hogy semmit nem szabad Krisztus szeretete elé helyezni. Legyen számotokra Krisztus minden. Elsősorban ti, kedves seminaristák, hozzátok el neki a legdrágábbat, amitek csak van, ahogy azt a tisztelt II. János Pál pápa ezen Ifjúsági Világnapra szóló üzenetében javasolta: szabadságotok aranyát, imádságotok tömjénét és mélységes szeretetek mirháját (vö. 4. p.).

A szeminárium a küldetésre való előkészület ideje. A napkeleti bölcsek „visszatértek” országukba, és bizonyára tanúságot tettek a zsidók királyával való találkozásukról. Titeket is a szeminárium hosszú és szükséges képzési folyamata végén kiküldenek, hogy Krisztus fölszentelt szolgálói legyetek; mindegyiktek mint „*alter Christus*” fog visszatérni az emberek közé. A mágusoknak hazafelé vivő útjukon minden bizonnyal veszélyekkel, fáradtsággal, eltévedésekkel és kétségekkel kellett szembenézniük... a csillag, ami vezette őket, többé nem volt ott. A világosságot azonban már *magukban* hordozták. Feladatukká vált, hogy őrizzék, táplálják a Krisztusra, az Ő szent Arcára, az Ő leírhatatlan szeretetére való állandó emlékezéssel.

Kedves Seminaristák! Ha Isten úgy akarja, egy napon ti is a Szentlélektől fölszentelve megkezditek majd küldetéseteket. Mindig emlékezzetek Jézus szavára: „Maradjatok meg az én szeretetemben” (Jn 15,9). Ha ti megmaradtok Krisztusnál, Krisztussal és Krisztusban, akkor amint ígérte, bő termést fogtok hozni. Nem ti választottátok Őt – épp ezt hallottuk a tanúságtételekben –, hanem Ő választott titeket (vö. Jn 15,16): épp ez hivatásotok és küldetésetek titka.

Ez az, amit Mária szeplőtelen szívében őrzött; ő virraszt anyai szeretetével mindegyiktek fölött. Forduljatok gyakran és bizalommal Máriához. Én magam mindnyájatokat biztosítalak szeretetemről, naponkénti imádságaimról, és szívből adom rátok áldásomat.

XVI. Benedek pápa beszéde az ökumenikus találkozón
 az érseki palotában
 2005. augusztus 19., péntek

Kedves Fivéreim és Nővérem Krisztusban, a mi közös Urunkban!

Örömmel tölt el, hogy németországi látogatásom alkalmával találkozhatom Önökkel, a más egyházak és egyházi közösségek képviselőivel. Szívből köszöntöm mindnyájukat! Mivel én magam is ebből az országból való vagyok, ismerem azt a tragédiát, amit a hitszakadás sok emberre és sok családra hozott. Ezért is fejeztem ki mindjárt Róma püspökévé és Péter apostol utódává történt megválasztásom után határozott elszántságomat arra, hogy a keresztények teljes és látható egységének helyreállítását pápaságom egyik elsődleges feladatának tekintem. Ezzel tudatosan két nagy Elődöm lábnyomába akarok lépni: az első VI. Pál pápa, aki immár több mint negyven éve aláírta az ökumenizmusról szóló *Unitatis redintegratio* zsinati határozatot, a második II. János Pál pápa, aki ezt a dokumentumot pápaságának fő irányává tette. Németországnak az ökumenikus dialógusban különleges jelentősége van. Ugyanis nemcsak szülőföldje a reformációnak, hanem egyike azon országoknak is, melyekből a 20. századi ökumenikus mozgalom kiindult. A tömeges elvándorlás következtében az elmúlt évszázadokban ortodox és ősi keleti keresztények is új hazát találtak ebben az országban. Ez kétségtelenül elősegítette a szembenállást és az értékek cseréjét. Közös örömmel állapíthatjuk meg, hogy a dialógus az idők folyamán a testvériség új fölfedezéséhez vezetett, és a különböző egyházak és egyházi közösségek keresztényei között nyíltabb és bizalomteljesebb légkört hozott létre. Tisztelt Elődöm *Ut unum sint* enciklikájában (1995) éppen ezt jelölte meg a dialógus különösen jelentős eredményeként (vö. 41, 64. p.).

A keresztények közötti testvériség nem futó érzelem, és még kevésbé az igazság iránti bizonyos közömbösségből fakad. Hanem az egy keresztiség természetfölötti valóságára alapszik, mely Krisztus egy testébe iktat be minket (vö. *1Kor 12,13; Gal 3,28; Kol 2,12*). Közösen valljuk, hogy Jézus Krisztus Isten és Úr; közösen ismerjük el Őt egyetlen közvetítőnek Isten és az emberek között (vö. *1Tim 2,5*), és hangsúlyozzuk mindannyiunk Őhöz tartozását (vö. *Unitatis redintegratio 22, Ut unum sint 42*). Ezen az alapon a dialógus már hozott gyümölcsöket. Szeretném közülük megnevezni a kölcsönös kiközösítésre irányuló kutatásokat, amelyeket II. János Pál első németországi látogatásakor, 1980-ban indított el, s mindenekelőtt „A megigazulástanról szóló közös nyilatkozat”-ot (1999), mely ezen kutatások eredménye volt, és egyetértést hozott olyan alapkérdésekben, melyek a 16. század óta viták tárgyai voltak. Hálás elismerést érdemelnek azok az eredmények is, melyeket egy sor közös állásfoglalás jelent olyan fontos témakörökben, mint az élet védelmének, az igazságosság előmozdításának és a békének alapkérdései. Nagyon jól tudom, hogy sok keresztény ebben az országban – és nemcsak ebben – a közeledés további konkrét lépéseit várja. Én is várom őket. Valójában az Úr parancsa, de a jelen órának a parancsa is, hogy a dialógust az egyházi élet minden szintjén elszántan tovább kell folytatni. Ennek természetesen igazmondásban és realitásérzékkel kell történnie, türelemmel és kitartással, a saját lelkiismeret szava iránti hűséggel. Nem történhet dialógus az igazság árán; a dialógust szeretetben és igazságban kell folytatni. Nem szeretnék én itt bármi programot kifejteni a dialógus mai témáival kapcsolatban – ez a püspökökkel kapcsolatban álló teológusok dolga. Csak egy megjegyzés engedtessek meg nekem: az ekkleziológiai kérdések, különösen a lelkészi hivatal – papság – kérdései elválaszthatatlanul összefüggenek az Írás és az Egyház összetartozásának, Isten szava hiteles értelmezése fórumának és az Ige egyházi életben történő kibontakozásának kérdéseivel.

Az ökumenikus dialógusban sürgető elsőbbsége van azoknak a nagy etikai kérdéseknek, melyeket a mi korunk tesz föl; ezekre a mai kérdező ember joggal vár közös keresztény választ. Hála Istennek, ez már sok esetben, sajnos nem mindig, sikerült.

Az e területen mutatkozó ellentmondások miatt az evangélium melletti tanúságtétel és az etikai iránymutatás, melyet az emberek és a társadalom számára adnunk kellene, erejét veszti és gyakran üres formákat ölt, olyannyira, hogy korunknak adósok maradunk a szükséges tanúságtétellel. Szakadásaink ellentétben vannak Jézus akaratával és hiteltelenné tesznek bennünket az emberek előtt.

Miről is van szó az összes keresztények egységének helyreállításában? A katolikus Egyház Krisztus tanítványainak teljes, látható egységének elérésére törekszik, ahogyan azt a II. Vatikáni Zsinat a különböző dokumentumaiban meghatározta (vö. LG 8, 13; UR 2, 4). Ez az egység meggyőződésünk szerint elveszithetetlenül a katolikus Egyházban áll fenn (vö. UR 4). Ez nem jelent egyöntetűséget a

teológia és a lelkiség minden kifejezési formájában, a liturgikus formákban és a fegyelemben. Egység a sokféleségben és sokféleség az egységben: az elmúlt június 29-én, Szent Péter és Pál ünnepén hangsúlyoztam, hogy a teljes egység és az igaz katolicitás összetartozik. Hogy ez az együttes megvalósulhasson, annak szükséges föltétele, hogy az egység melletti elkötelezettség mind tisztább és megújuló legyen, hogy állandóan növekedjen és érettebb legyen. Ehhez tud hozzásegíteni a dialógus, amely több, mint a gondolatcsere: az ajándékok cseréje (vö. *Ut unum sint* 28.), melybe az egyházak és az egyházi közösségek behozhatják sajátos gazdagságukat (vö. LG 8, 15; UR 3, 14; *Ut unum sint* 10–14).

Ezen elkötelezettségnek köszönhetően folytatható az út lépésről lépésre mindaddig, amíg eljünk a teljes egységre, amikor végre „valamennyien eljutunk az egységre a hitben és Isten Fiának megismerésében, és meglett emberré leszünk, elérve a krisztusi teljességet” (*Ef 4,13*). Nyilvánvaló, hogy egy ilyen dialógus csak az igazmondó és mértéktartó lelkiség légkörében tud kibontakozni. Pusztán saját erőinkkel az egységet nem tudjuk „megcsinálni”. Mi csak elfogadhatjuk mint a Szentlélek ajándékát. Ezért alkotja az ökumenikus mozgalom szívet a lelki ökumenizmus, azaz az imádság, a megtérés és az élet megszentelése (vö. UR 8, *Ut unum sint* 15, 21). Azt is mondhatjuk: az ökumenizmus legjobb formája az evangélium szerinti élet.

Vigasztaló alapot látok az optimizmusra abban a tényben, hogy mostanában bizonyos lelki „hálózat” alakul a katolikusok és a különböző egyházak és egyházi közösségek keresztényei között: egyenként kezdeményeznek imádsággal, az élet felülvizsgálatával, az emlékezet megtisztításával és a felebaráti szeretetben való kitárulkozással. A lelki ökumenizmus atyja, Paul Couturier ebben az összefüggésben egy „láthatatlan kolostorról” beszélt, mely falai közé gyűjti a Krisztusért és Egyházáért lelkesedő embereket. Meg vagyok róla győződve: ha egyre több ember csatlakozik az Úr imájához, „hogy mindnyájan egyek legyenek” (*Jn 17,21*), akkor Jézusnak ez az imája nem pusztába kiáltott szó marad (vö. *Jn 14,13; 15,7.16*). A felülről való segítséggel a különböző, még nyitott kérdésekre megvalósítható megoldásokat fogunk találni, s végül az egység utáni vágy eléri beteljesedését, akkor és úgy, ahogyan Ő akarja. Meghívom valamennyiüket, hogy velem együtt járjanak ezen az úton.

Találkozó a muszlim közösség képviselőivel
2005. augusztus 20., szombat

Kedves Muszlim Barátaim!

Nagy örömet okoz nekem, hogy fogadhatom és szívből köszönhetem Önöket. Azért vagyok itt, hogy találkozzak a fiatalokkal, akik Európa és a világ minden részéről jöttek. A fiatalok az emberiség jövője és a nemzetek reménye. Szeretett elődöm, II. János Pál pápa mondta Marokkóban, a casablancái stadionban összegyűlt fiatal muszlimoknak: „A fiatalok akkor építhetnek egy jobb jövőt, ha mindenekelőtt az Istenbe vetett hit felé tárulnak ki, és azért fáradoznak, hogy ezt a világot bölcsességgel és bizalommal Isten terve szerint rendezzék be” (*Insegnamenti VIII/2, 1985:500.*). Ebből az irányból fordulok Önökhöz, kedves muszlim barátaim, hogy megosszam Önökkel a reményemet, és aktuális történelmünk e különösen nehéz időszakában a gondjaimat is megosszam Önökkel.

Bizonyos vagyok abban, hogy az Önök véleményét is kifejezem, ha az összes gondok közül azt emelem ki, mely a terrorizmusnak egyre tovább terjedő jelenségéből fakad. A világ különböző részein állandó ismétlődnek a terrorista akciók, melyek halált és rombolást terjesztenek és sok fivérünket és nővérünket aggódóvá és kételkedővé teszik. E merényletek kieszelői és kitervelői azt jelzik, hogy meg akarják mérgezni a kapcsolatainkat. Minden eszközt fölhasználnak, még a vallást is, hogy megakadályozzanak minden fáradozást, ami a békés, törvénytisztelő és feszültségmentes együttélés érdekében történik. A terrorizmus, bárhonnán származik, perverz és kegyetlen döntés, mely lábbal tiporja az élethez való érinthetetlen jogot és minden rendezett együttélést aláás. Ha közösen sikerül kiirtani a szívekből a gyűlöletet, ha védekezni tudunk az intolerancia minden formája ellen és ellent tudunk állni az erőszak minden megnyilvánulásának, akkor fel tudjuk tartóztatni a fanatizmus szörnyű hullámát, mely oly sok ember életét kockára teszi és megakadályozza a béke épülését a világban. A feladat nehéz, de nem lehetetlen. A hívő ember ugyanis tudja, hogy önmagában gyönge, de támaszkodhat az imádság lelki erejére.

Kedves Barátaim, mélyen meg vagyok győződve róla: anélkül, hogy engednénk a környezet negatív nyomásának, meg kell erősítenünk a kölcsönös megbecsülést, a szolidaritást és a béke értékeit. Mind a muszlimok, mind a keresztények számára minden ember élete szent. Nagy a tevékenységeknek az a területe, melyen egynek érezhetjük magunkat az erkölcsi alapértékek szolgálatában. Minden szociális terv és az ezek megvalósítására irányuló minden fáradozás céljának a személyi méltóság és az e méltóságból fakadó jogok védelmének kell lennie. Olyan üzenet ez, melyet a lelkiismeret halk, de világosan érthető és mással össze nem cserélhető hangon mond. Olyan üzenet ez, melyet az embernek meg kell hallania és meg kell szólaltatnia: ha ezen üzenet visszhangja elnémulna a szívekben, a világ egy új barbárság sötétségének volna kitéve. Csak a személy központi jellegének elismerésében találhatunk közös megértési alapot ahhoz, hogy az esetleges kulturális ellentéteket legyőzzük és az ideológiák robbanóerejét ellensúlyozni tudjuk.

Azon a találkozón, melyet áprilisban az egyházak és egyházi egyesületek és a különböző vallási hagyományok képviselőivel tartottam, mondtam: „Biztosítom Önöket, hogy az Egyház folytatni akarja a barátság hidjainak építését a más vallások követőivel, azzal a céllal, hogy minden ember és a társadalom egészének igazi javát keresse” (*L'Osservatore Romano, 2005. április 25, 4. o.*). A múlt tapasztalata arra tanít, hogy a keresztények és a muszlimok közötti kapcsolatokat nem mindig a kölcsönös megbecsülés és megértés jellemezte. A történelemnek mily sok oldalára jegyeztek csatákat és háborúkat, melyeket akár az egyik, akár a másik oldalon Isten nevére hivatkozva kezdtek el, mintha az ellenség megtámadása és az ellenfél megölése tetszene Istennek! Az ilyen szomorú eseményekre való emlékezésnek szégyennel kellene eltöltenie minket, mert nagyon jól tudjuk, hogy milyen szörnyűségek kezdődtek a vallás nevében. A múlt olvassmányainak vissza kellene tartania bennünket attól, hogy ugyanazokat a hibákat megismételjük. Mi keresni akarjuk a megbékélés útját, s meg akarunk tanulni úgy élni, hogy mindenki tiszteli a másik identitását. Ebben az értelemben a vallásszabadság megvédése állandó kötelesség, a kisebbségek megbecsülése pedig az igazi civilizáció figyelmen kívül nem hagyható jele.

Ebben az összefüggésben mindig hasznos arra emlékezni, amit a II. Vatikáni Zsinat atyái a muszlimokkal való kapcsolatokról mondtak: „Az Egyház megbecsüléssel tekint a muszlimokra is, akik az egy, élő és önmagában létező, irgalmas és mindenható Istent imádják, ki a mennynek és a földnek

Teremtője, ki szólt az emberekhez, s kinek még rejtett határozatait is teljes szívből engedelmeskedve akarják követni, miként Ábrahám – kinek hitére az iszlám hit szívesen hivatkozik – engedelmeskedett Istennek. (...) Az évszázadok folyamán azonban a keresztények és a muszlimok között nem kevés nézeteltérés és ellenségeskedés támadt, a Szentséges Zsinat mindenkit arra buzdít, hogy a múltat feledvén, őszintén törekedjen a kölcsönös megértésre, és mindenki számára közösen gyarapítsák és óvják a társadalmi igazságosságot, az erkölcsi értékeket, a békét és a szabadságot.” (*Nostra aetate* 3. p.)

Önök, tisztelt Barátaim, néhány muszlim központ képviselői, melyek ebben az országban léteznek, ahol én születtem, tanultam és életem nagy részét eltöltöttem. Éppen ezért volt kívánságom, hogy találkozzam Önökkel. Önök vezetik az iszlám híveit, s nevelik őket a muszlim hitben. A tanítás elképzelések és meggyőződések továbbadásának eszköze. A szó a lélek nevelésében a fő út. Ezért igen nagy az Önök felelőssége a felnövekvő generáció nevelésében. Nekünk – keresztényeknek és muszlimoknak – közösen kell szembenéznünk a sok kihívással, melyet korunk támaszt számunkra. Semmi helye nincs az érzéketlenségnek és a tétlenségnek, még kevésbé a pártoskodásnak és a szektáságnak. Nem adhatunk semmi teret a szorongásnak és a pesszimizmusnak, sokkal inkább az optimizmust és a reményt kell ápolnunk. A keresztények és a muszlimok közötti vallás- és kultúraközi dialógust nem szabad szezonjellegűvé redukálni. Ez valójában eleven szükségszerűség, melytől nagyrészt függ a jövőnk.

A föld sok részéről itt, Kölnben lévő fiatalok a szolidaritás, a testvériség és a szeretet élő tanúi. Kívánom Önöknek, kedves muszlim barátaim, egész szívemből, hogy az irgalmas és együttérző Isten őrizze, áldja meg és világosítsa meg mindig Önöket. A béke Istene emelje föl a szívünket, táplálja reményünket és vezesse lépteinket a világ útjain.

Virrasztás a fiatalokkal Máriamezőn
2005. augusztus 20., szombat

Kedves Fiatalok!

Zarándokutunkon a titokzatos napkeleti bölceket követve, most arra a helyre érkeztünk, melyet Szent Máté így ír le evangéliumában: „És bementek a házba (amely fölött megállt a csillag), és meglátták a gyermeket és anyját, Máriát; és leborulva imádták Őt” (Mt 2,11). Ezeknek a férfiaknak a külső útja lezárult. Célba értek. E helyen azonban egy új út kezdődik számukra, egy belső zarándokút, mely egész életüket megváltoztatja. Mert bizonyára egészen másként képzeltek el az újszülött királyt. Hiszen megálltak Jeruzsálemben, és az ottani királytól kérdezősködtek a megígért királyi gyermekről. Tudták, hogy a világ rendje megbomlott, ezért nyugtalan volt a szívük. Bizonyosak voltak abban, hogy van Isten, van egy igazságos és jóságos Isten. És persze hallottak a nagy próféciákról, amelyekben Izrael prófétái megjövendöltek egy királyt, aki Istennel a legbensőbb összhangban lesz, és Isten szerint állítja majd helyre a világ rendjét. Ennek a királynak a keresésére indultak ők: valójában a jogot keresték, az igazságosságot, aminek Istentől kell jönnie, és ennek a Királynak akartak szolgálni, az ő lábaihoz akartak leborulni, hogy így ők maguk is a világ megújulását szolgálják. Azok közé tartoztak, akik „éhezik és szomjazzák az igazságot” (Mt 5,6). Ezt az éhséget és szomjúságot követték zarándokútjukon – úton voltak az igazságosság felé, amelyet Istentől vártak, s amelynek ők maguk is szolgálatába akartak lépni.

Még ha a többiek, akik otthon maradtak, talán fantasztának, álmodozónak tartották is őket – ők teljesen realisták voltak, és tudták, hogy a világ megváltozásához hatalom tartozik. Ezért kereshették először a megígért gyermeket csak királyi palotában. De azután leborulnak a szegény emberek gyermeke előtt, és nagyon hamar megtudják, hogy Heródes – a király, akit ők fölkerestek – hatalmával csapdát állított neki, s hogy a családnak nem marad más, csak a menekülés és a számkivetettség. Az új Király, akit imádtak, egészen más volt, mint akit vártak. Így meg kellett tanulniuk, hogy Isten más, mint ahogyan mi általában elképzeljük magunknak. Most kezdődött az ő belső vándorlásuk. Abban a pillanatban kezdődött el, amikor leborultak e Gyermeke előtt és elismerték őt a megígért Királynak. De ezen örömteli gesztusokat először belül kellett megfogalmazniuk.

Felfogásukat a hatalomról, Istentről és az emberről meg kellett változtatniuk, ezáltal pedig önmagukat is. Most már látták: Isten hatalma más, mint a világ hatalmasainak a hatalma. Isten másképp működik, mint ahogyan mi azt elgondoljuk és szívesen előíránk Neki. Isten ebben a világban nem kel versenyre a hatalom világi formáival. Nem állítja szembe a saját seregeit más seregekkel. Az Olajfák hegyén nem küld Jézusnak segítségül 12 légió angyalt (vö. Mt 26,53). Ennek a világnak hangos, harcos hatalmával a szeretet fegyvertelen hatalmát állítja szembe, mely a kereszten – és később a történelemben mindig – alulmarad, és mégis az az új és isteni valóság, mely szembeszáll az igazságtalansággal és megmutatja Isten országát. Isten más – ezt ismerik fel most. És ez azt jelenti, hogy most ők maguk is mássá válnak, meg kell tanulniuk az isteni cselekvésmódot.

Azért jöttek, hogy ennek a Királynak a szolgálatába álljanak, királyságukat az övéhez igazítsák. Ez volt hódolatuk, imádásuk értelme. Ehhez tartoztak ajándékaik is – arany, tömjén, mirha –, adományaik az isteninek elismert Királynak. Az imádásnak van tartalma, és adomány is tartozik hozzá. Ezek a keleti férfiak tökéletesen helyes nyomon jártak, amikor e Gyermekeket imádvá mint királyukat akarták elismerni, s szolgálatába kívánták állítani saját hatalmukat és lehetőségeiket. Szolgálatuk és követése által az igazságosság, a jóság ügyét akarták szolgálni a világban. És ebben igazuk volt. Ám most megtanulják, hogy ez nem egyszerűen parancsok által és trónusokról történhet. Most megtanulják, hogy önmagukat kell odaadniuk – nem kisebb ajándékot vár ez a Király. Most megtanulják, hogy életükben annak a cselekvésmódnak kell uralkodnia, amellyel Isten gyakorolja a hatalmat és amilyen maga Isten: az igazság, a jog, a jóság, a megbocsátás, az irgalmasság embereivé kell válniuk. Többé nem fogják megkérdezni: mi hasznom van ebből, hanem ezt kell kérdezniük: mivel szolgálom én Isten jelenlétét a világban. Meg kell tanulniuk elveszíteni és éppen ezáltal megtalálni önmagukat. Amikor eltávoznak Betlehemből, az igaz Király nyomában kell maradniuk, Jézus követésében.

Kedves Barátaim, tegyük föl magunknak a kérdést: mit jelent mindez a mi számunkra. Mert ez – tudniillik, hogy amit Isten „más” cselekvésmódjáról mondtunk, annak a mi életmódunkat is meg kell határoznia – szépen hangzik ugyan, de halvány és meghatározatlan kijelentés marad. Emiatt

ajándékozott nekünk Isten példákat. A napkeleti bölcsek csak az elsők abból a hosszú menetből, mely olyan emberekből áll, akik életükkel fölragyogtatják Isten csillagát; akik keresték a hozzánk, emberekhez közel lévő és nekünk utat mutató Istent. Az ismert és ismeretlen szentek nagy serege ez, akikben az Úr végig a történelmen át föllapozta és föllapozza az evangéliumot. Életükben – mint nagy képeskönyvben – láthatóvá válik az evangélium gazdagsága. Ők adják Isten fénycsóvját, melyet Ő maga húzott és húz a történelmen végig. Tiszteletreméltó elődöm, II. János Pál pápa az elmúlt és közeli időkben élt emberek nagy seregeit avatta boldoggá és szentté. Ezekben a személyekben akarta megmutatni nekünk, mit is jelent kereszténynek lenni; hogyan lehet helyesen – Isten módján – élni az életet. A boldogok és a szentek olyan emberek voltak, akik nem keresték kétségbeesve a saját boldogságukat, hanem egyszerűen oda akarták adni magukat, mert Isten fénye megérintette őket. És így megmutatják nekünk, hogyan lesz az ember boldog, hogyan lehet az emberből ember. A történelem hullámveresei közepette ők voltak az igazi újtók, akik újra meg újra kivezették a történelmet sötét hullámvölgyeiből, melyekben újra és újra az elmerülés veszélye fenyegetett, és ők mindig hoztak annyi világosságot, hogy egyet lehessen érteni – olykor fájdalmak közepette is – Isten szavával, aki a teremtés művének bevégeztével ezt mondta: Ez jó. Gondoljunk olyan személyiségekre, mint Szent Benedek, Assisi Szent Ferenc, Avilai Teréz, Loyolai Ignác, Borromeo Károly, a 19. század rendalapítói, akik a szociális mozgalomnak adták a szívüket, vagy jelen korunk szentjeire – Maximilian Kolbéra, Edith Steinre, Teréz anyára, Páter Pióra. Őket szemlélve megtanuljuk, mit jelent imádni, és mit jelent a betlehemi Gyermekek mértéke, Jézus Krisztusnak és magának Istennek a mértéke szerint élni.

A szentek az igaz reformátorok, mondtuk. Ezt most még radikálisabban szeretném kifejezni: csak a szentektől, csak Istentől jön az igazi forradalom, a világ alapvető megváltozása. Az elmúlt században megéltünk olyan forradalmakat, amelyeknek közös programja volt, hogy nem kell többé Istenre várni, hanem a világ dolgainak intézését teljesen saját kézbe kell venni. És láttuk, hogy ezáltal mindig egy emberi, egy pártjellelű álláspontot tettek meg abszolút mércévé. Abszolúttá tenni azt, ami nem abszolút, hanem relatív, ez a totalitarizmus. Ez nem szabadabbá teszi az embert, hanem megfosztja a becsületétől és rabszolgává teszi. Nem az ideológiák mentik meg a világot, hanem egyedül az odafordulás az élő Istenhez, aki a mi Teremtőnk, szabadságunk keze, az igazság és igaz jó keze. Az igazi forradalom egyedül az Istenhez való radikális odafordulás, aki az igaz ember mércéje s ugyanakkor az örök szeretet. És mi más menthetne meg minket, ha nem a szeretet?

Kedves Barátaim! Hadd fűzzek még mindehhez két rövid gondolatot. Istenről sokan beszélnek; Isten nevében gyűlöletet is hirdetnek és erőszakot is gyakorolnak. Ezért minden azon múlik, hogy megtaláljuk-e Isten igazi arcát. A napkeleti bölcsek megtalálták, amikor a betlehemi Gyermekek előtt leborultak. „Aki engem lát, látja az Atyát” (*Jn 14,9*), mondta Jézus Fülöpnek. Abban a Jézus Krisztusban, aki hagyta, hogy értünk átszűrjék a szívét, jelent meg számunkra Isten igazi arca. Őt kövessük azok hatalmas seregével együtt, akik ebben előttünk jártak. Akkor a helyes úton fogunk járni.

Ez azt jelenti, hogy nem alkotunk magunknak egy magán-Istent és egy magán-Jézust, hanem annak a Jézusnak hiszünk, az előtt a Jézus előtt borulunk le, akit a Szentírás mutat meg nekünk, és aki a hívők nagy menetében – melyet Egyháznak nevezünk – élőnek, mindenkor velünk és ugyanakkor mindig előttünk járóknak mutatkozik.

Az Egyházzal szemben sok kritikát lehet megfogalmazni. Tudjuk és az Úr mondta ezt nekünk: az Egyház jó és rossz halakkal teli háló, szántóföld búzával és konkollyal. II. János Pál pápa, aki a sok boldogban és szentben fölmutatta nekünk az Egyház igazi arcát, bocsánatot is kért azért, ami rossz a történelem folyamán egyházi emberek keze és beszéde által történt. Ezzel egyben elének is tükröt tart és felhív, hogy összes hibánkkal és gyengeségünkkel együtt lépjünk be a szentek menetébe, abba a menetbe, mely a napkeleti bölcsekkel indult. Alapjában vigasztaló, hogy az Egyházban jelen van a konkoly is: minden hibánk ellenére remélhetjük, hogy Jézus követésében járunk, aki épp a bűnösöket hívta meg. Az Egyház olyan, mint egy emberi család, ugyanakkor Isten nagy családja, mely által Ő teret nyit a kontinenseken, kultúrákon és nemzeteken átívelő közösségnek és egységnek. Ezért örülünk, hogy ehhez a nagy családhoz tartozunk; hogy az egész világon vannak testvéreink és barátaink. Ezt éljük meg itt Kölnben: milyen szép egy ilyen világot átfogó családhoz tartozni, egy olyan családhoz, amely az eget és a földet, múltat, jelent és jövőt és a Föld minden részét átöleli. Ebben a nagy útítársaságban mi Krisztussal együtt megyünk, a Csillaggal együtt megyünk, aki bevilágítja a történelmet.

„És bementek a házba (amely fölött megállt a csillag), és meglátták a gyermeket és anyját, Máriát; és leborulva imádták Őt” (Mt 2,11). Kedves Barátaim, ez nem egy nagyon távoli, régmúlt történet. Hanem jelenvaló. Itt, a szentostyában Ő van előttünk és közöttünk. Mint egykor, titokzatosan elfátyolozza magát a szent hallgatásban, és mint egykor, éppen úgy kinyilatkoztatja Isten igazi arcát. Búzamaggá lett értünk, amely a földre hull és elhal, és termést hoz az idők végezetéig (vö. Jn 12,24). Ő úgy van itt, mint egykor Betlehemben. Meghív bennünket arra a belső zarándoklatra, amit úgy nevezünk, hogy imádás. Induljunk most el ezen a belső úton, és kérjük Őt, hogy vezessen minket. Amen.

Szentmise Máriamezőn
2005. augusztus 21., vasárnap

Kedves Fiatalok!

Tegnap este megkezdjük az imádás belső útját a szent Ostya előtt, melyben Jézus számunkra kenyérré tette magát, mely belülről hordozza és táplálja az életünket. Az Eucharisziában az imádnak egyesüléssé kell válnia. Az Eucharisztia ünneplésével Jézus „órájában” vagyunk, melyről a János-evangélium beszél. Az Eucharisztia által az Ő „órája” a mi óránkká, jelenlétté lesz közöttünk. A tanítványokkal Izrael húsvéti vacsoráját ülte meg, Isten szabadító tettének emlékezetét, mely Izraelt a rabszolgaságból a szabadságba vezette. Jézus követi Izrael szokásos szertartását. Elmondja a hálaadó és áldó imát a kenyér fölött. De most valami új történik. Nemcsak a múlt nagy tetteiért mond hálát Istennek, hanem hálát ad neki a saját fölmagasztalásáért, mely a kereszten és föltámadásban történik. A tanítványaihoz is szól, olyan szavakkal, melyek a törvény és a próféták beteljesedését jelentik: „Ez az én testem, mely értetek adatik. Ez a kehely az új szövetség az én Véremben”, majd odanyújtja nekik a kenyeret és a kelyhet, és rájuk bizza, hogy amit Ő tesz, újra meg újra mondják és tegyék az Ő emlékezetére.

De mi történik valójában? Hogyan képes Jézus a testét és a vérét szétosztani? Amikor a kenyeret a testévé és a bort a vérévé változtatja és szétosztja, elővételezi a halálát, belülről elővételezi és átváltoztatja a szeretet tettevé. Ami kívülről nézve brutális erőszak, belülről a szeretet aktusa lesz, mely fenntartások nélkül egészen odaajándékozza magát. Ez a tulajdonképpeni átváltozás, ami az Utolsó Vacsora termében történt, és arra volt rendelve, hogy elindítsa az átváltozások folyamatát, melynek végső célja a világ átváltozása, azért, hogy Isten legyen minden mindenben (vö. 1Kor 15,28).

A szívében minden ember valamilyen módon a világ megváltozására és átváltozására vár. Itt van a központi átváltoztató aktus, mely egyedül képes valóban megújítani a világot: az erőszak szeretetté és így a halál életté változik át. Mert Ő a halált szeretetté formálja át, ezért a halál, mint ilyen belülről már le van győzve, és a föltámadás Őbenne már jelen van. Azaz a halál belülről sebesült meg, és az utolsó szó nem lehet többé az övé. Úgyszólván ez a lét legbelsejében a magfeszültség – a szeretet győzelme a gyűlölet fölött, a szeretet győzelme a halál fölött. Csak a jónak – ami legyőzi a rosszat – ezen legbensőbb kirobbanásából indulhat el az átváltozások láncolata, mely lassan átforgalmazza a világot. Minden egyéb változás felszínes marad és nem szabadít meg. Ezért beszélünk mi megváltásról: a legbelül szükséges dolog már megtörtént, és mi beléphetünk ebbe a folyamatba. Jézus kioszthatja az életét, mert Ő valóban önmagát adja.

Az alapvető átváltozás az erőszaktól a szeretetre, a halálból az életre további átváltozásokat von maga után. A kenyér és a bor az Ő teste és vére lesz. De ennyiben nem állhat meg az átváltozás, itt csak elkezdődik. Jézus Krisztus teste és vére nekünk adatik, hogy mi átváltozhassunk. Nekünk magunknak kell Krisztus testévé, vele vérrokkoná válnunk. Valamennyien egy kenyeret eszünk. Ez azonban azt jelenti: egymás között eggyé válunk. Amint mondtuk, az imádnak egyesülés lesz. Ezek után Isten nem csupán az egészen Más velünk szemben. Ő bennünk van, és mi Őbenne vagyunk. Az Ő dinamikája áthat bennünket és belőlünk tovább akar áradni mások és az egész világ felé, hogy az Ő szeretete valóban a világ uralkodó mércéjévé váljon. Úgy látom, hogy ezt az új lépést, melyet az utolsó vacsora ajándékozott nekünk, nagyon szépen mutatja az imádás görög és latin kifejezése közötti különbség. A görög szó a *proskünészisz*. Az alávettség gesztusát jelenti, annak elismerését, hogy Isten a mi igazi mércénk, akinek irányítását követjük. Azt jelenti, hogy a szabadság nem önmagunk kiélése és az öntörvényűség, hanem az igazság és a jó mércéjéhez való igazodás, és ezáltal válunk igazgá és jóvá. Ez a gesztus szükséges akkor is, ha eleinte szemben áll szabadságunkra való törekvésünkkel. De a meghajlásunk a maga teljességében a második lépcsőfokon történik, mely az

utolsó vacsorán mutatkozik meg. Az imádás latin szava az *ad-oratio* – a száj szájhoz érése, a csók, az átölelés a legmélyebb szeretetben. Az alávetettségből egyesülés lesz, mert az, akinek alávetjük magunkat, a Szeretet. Így válik értelmessé az alávetettség, mert nem idegent rendel fölénk, hanem szabaddá tesz, hogy legbelül önmagunk legyünk.

Térjünk vissza még egyszer az utolsó vacsorához. Az újdonság, ami ott történt, Izrael ősi hálaadó imájának új mélységében rejlik, mely most az átváltozás szavává lesz és megajándékoz azzal, hogy Krisztus órájának részeseivé lehetünk. Jézus nem azt bírta ránk, hogy a Pászka vacsorát ismételjük; hiszen az egy évenként visszatérő ünnep, ami nem ismételhető bármikor. Ő azt bírta ránk, hogy „az Ő órájának” legyünk a részesei. Ebbe az órába az átváltoztatás szent hatalmának szava által lépünk be, mely a hálaadó ima által történik, mely folytonosságban kapcsol össze bennünket Izraellel és Isten egész üdvtörténetével, s ugyanakkor megajándékoz azzal az újdonsággal, melyre ez az ima lényegében várt. Ez az ima – melyet az Egyház kánonnak nevez – hozza létre az Eucharisziát. A hatalom szava ez, mely a földi ajándékokat egészen új módon Isten önmaga ajándékozásává változtatja át, és bevon bennünket az átváltoztatás e folyamatába. Emiatt nevezzük ezt a történést Eucharisziának, ami a héber *beracha* szó fordítása – hála, dicsőítés, áldás és az Úrtól eredő átváltoztatás: az Ő „órájának” jelenléte. Jézus „órája” az az óra, amelyben a szeretet győz. Azaz: Isten győzött, mert Ő a szeretet. Jézus „órája” a mi óránk akar lenni és azzá lesz, ha engedjük, hogy a szent Eucharisztia ünneplése bevonjon bennünket az átváltoztatás folyamatába, amit az Úr végez. Az Eucharisziának életünk közepévé kell válnia. Nem pozitívizmus vagy hatalomkeresés, ha az Egyház azt mondja nekünk, hogy a vasárnaphoz hozzátartozik az Eucharisztia. Húsvét reggelén előbb az asszonyok, majd a tanítványok láthatták először a Föltámadottat. Ettől kezdve tudták, hogy most már a hét első napja, a vasárnap az Ő napja. A teremtés első napja a teremtés megújításának a napjává vált. A teremtés és a megváltás összetartozik. Emiatt olyan fontos a vasárnap. Szép dolog, hogy ma már sok kultúrában a vasárnap szabadnap vagy a szombattal együtt úgynevezett szabad hétvége, de ez a szabad idő üres marad, ha Isten nem fordul elő benne.

Kedves Barátaim, első pillantásra talán kényelmetlenségnek tűnik a vasárnapba a szentmisét is beletervezni, de meg fogjátok látni, hogy éppen ez jelenti a szabad idő igazi központját. Ne engedjétek, hogy elvonjanak a vasárnapi Eucharisziától, és segítsetek másokat is abban, hogy föl tudják fedezni. Ahhoz azonban, hogy az az öröm, amelyre szükségünk van, fakadni tudjon a szentmiséből, egyre jobban értenünk kell és meg kell tanulnunk szeretni. Fáradozzunk érte – megéri. Fedezzük fel az Egyház liturgiájának belső gazdagságát és igazi nagyságát: tudniillik azt, hogy nem egyedül ünneplünk, hanem az élő Isten maga ad nekünk ünnepet. Ha szeretitek az Eucharisziát, a kiengesztelődés szentségét is újra föl fogjátok fedezni, amelyben Isten megbocsátó jósága ismételten lehetővé teszi életünkben az újrakezdést.

Aki fölfedezte Krisztust, annak másokat is hozzá kell vezetnie. Egy nagy örömet az ember nem tud megtartani önmagában. Tovább kell adni. Ma a világ nagy részében feltűnő az Istenről való megfélemezés. Úgy tűnik, nélküle is megy minden magától. Ugyanakkor terjed a kudarc s a mindennel és mindenkivel való elégedetlenség érzése: ez mégsem lehet az élet! Valóban nem. S így adódik, hogy az Istenről való megfélemezéssel egyidejűleg a vallásosság robbanása figyelhető meg. Én nem akarok mindent rossznak tartani, ami ebből következik. Ebben a jelenségben a megtalálás élményének komoly öröme is ott lehet. De éppen ezért lehet a vallásból piaci termék. Az ember kikeresheti magának, ami neki tetszik, és egyesek értenek hozzá, hogy ebből nyereségre teyenek szert. De az önző módon keresett vallás végső soron nem visz bennünket előre. Kényelmes, de a válság óráiban magunkra hagy. Az emberen az segít, ami segít nekünk fölfedezni az utat mutató, valódi csillagot: Jézus Krisztust.

Törekedjünk rá, hogy Őt egyre jobban megismerjük, hogy másokat is meggyőző módon tudjunk hozzá elvezetni. Emiatt olyan fontos a Szentírás szeretete és ezért fontos ismerni az Egyház hitét, amelyben föltárul előttünk az Írás: a Szentlélek az, aki az Egyházat a maga növekedő hitében egyre tovább vezette és vezeti az igazság mélységeibe (vö. *Jn 16,13*). II. János Pál pápa egy csodálatos művel ajándékozott meg minket, mely az évszázadok hitét összefoglalóan tartalmazza: a *Katolikus Egyház Katekizmusával*. Én magam nemrég tehettem közzé e katekizmus *Kompendiumát*, mely az elhunyt Pápa kívánságára született. Két alapvető könyv ez, melyeket mindnyájatoknak a lelkére szeretnék kötni.

Természetesen a könyvek önmagukban nem elegendőek. Alkossatok közösségeket a hitből. Az utóbbi évtizedekben olyan mozgalmak és közösségek születtek, melyekben az evangélium eleven ereje mutatkozik meg. Keressetek közösséget a hitben, útitársakat, akikkel együtt járhatjátok tovább a nagy zarándokutat, melyet először a napkeleti bölcsek mutattak meg nekünk. Az új közösségek spontaneitása fontos; de az is fontos, hogy közösségben legyetek a pápával és a püspökökkel, akik biztosítják, hogy nem magánutakat keresünk, hanem valóban Isten nagy családjában élünk, melyet az Úr a tizenkét apostollal alapított meg.

Még egyszer vissza kell térnem az Eucharisziára. „Mivel egy kenyér vagyunk, mi sokan egy test is vagyunk”, mondja Szent Pál (*IKor 10,17*). Ezzel azt akarja mondani: mivel ugyanazt az Urat fogadtuk be és Ő fölvesz minket, magába von, egymás között is egyek vagyunk. Ennek az életben is meg kell mutatkoznia. Meg kell mutatkoznia a megbocsátó-képességben. Meg kell mutatkoznia a mások szükségéi iránti érzékenységben. Meg kell mutatkoznia az értékek megosztásának készségében. Meg kell mutatkoznia mind a közeli, mind a távoli felebaráttal való törődésben. Ma sok formája van az önkéntességnek és a kölcsönös szolgálatnyújtásnak, melyekre éppen a mi társadalmunknak annyira szüksége van. Például nem hagyhatjuk magukra az öregeket, nem mehetünk el a szenvedők mellett. Ha Krisztusból gondolkodunk és élünk, fölnyílik a szemünk, s többé már nem önmagunkért élünk, hanem meglátjuk, hol és hogyan van ránk szükség. Ha így élünk és cselekszünk, hamarosan észrevevesszük, hogy sokkal szebb mások javát szolgálni, mint csak a felénk fölkinált kényelmességet keresni. Tudom, hogy ti, mint ifjú emberek, nagyot akartok, s hogy tenni akartok egy jobb világért. Mutassátok meg ezt az embereknek, mutassátok meg a világnak, mely éppen Jézus tanítványainak e tanúságtételére vár, és elsősorban a ti szeretetetek jele által fedezhetik föl a Csillagot, akit követünk.

Menjünk tovább Krisztussal, és életünket mint Isten igazi imádói éljük. Amen.

Úr Angyala a szentmise után

(Máriamező, 2005. augusztus 21., vasárnap)

Kedves Barátaim!

Szép ünnepünk és a XX. Ifjúsági Világnap is a végéhez közeledik. A szívemben fölhangzik egy hangos „Köszönöm!”.

Bizonyos vagyok benne – és hallom is –, hogy ez mindannyiatokban egyöntetűen visszhangzik. Maga Isten ültette ezt a szívünkbe, és Ő pecsételte meg az Eucharisztia ünneplésével: mert az „Eucharisztia” szó annyit jelent, hogy „hálaadás”. Igen, kedves fiatal barátaim, a hála szava, mely a hitből fakad, a Neki – az Atyának és a Fiúnak és a Szentléleknek – szóló dicséretben fejeződik ki, aki a maga végtelen életének nagy bizonyágát adta nekünk.

A mi „hálánk”, mely elsősorban Istenhez száll – hiszen csak Ő ajándékozhatta nekünk azt, ami történt –, kiterjed mindazokra, akik a szervezésen és a megvalósításon dolgoztak. Az Ifjúsági Világnap ajándék volt, de ahogyan megvalósult, sok-sok munka eredménye is. Ezért szeretnék szívből köszönetet mondani különösen a Laikusok Pápai Tanácsának, melynek elnöke, Stanislaw Rylko érsek úr nagy segítséget kapott e Tanács titkárában, Msgr. Josef Clemensben, aki hosszú éveken át az én titkárom is volt. Köszönetem ugyanígy szól német Püspöktestvéreimnek, elsősorban természetesen Joachim Meisner bíboros úrnak, Köln érsekének. Köszönetet mondok a politika és a közigazgatás képviselőinek, akik sokat tettek és nagylelkűen segítettek, hogy ezekben a napokban minden rendezvény fennakadások nélkül folyhasson le; köszönöm a német egyházmegyékből és minden nemzetből való sok önkéntes munkáját. Szívből kívánom, hogy „Isten fizesse meg” a sok kontemplatív kolostor lelki segítségét, akik imáikkal kísérték ezt az ifjúsági találkozót.

Most, amikor a föltámadott Krisztus élő jelenléte táplálja bennünk a hitet és a reményt, örömmel hirdetem meg, hogy a következő Ifjúsági Világnap 2008-ban Ausztráliában, Sidney-ben lesz. Az egész világról érkezett fiatalok életútját Mária anyai és figyelmes vezetésére bizzuk!

Most pedig imádkozzuk el az Úr Angyalát!

Találkozás a német püspökökkel
 az érseki palotában a szentmise után
 2005. augusztus 21., vasárnap

Kedves Püspöktestvéreim!

Hálát adok az Úrnak azért, hogy a XX. Ifjúsági Világnap végén megörvendeztet egy Önökkel való találkozással itt, német földön. Úgy látom, hogy a Gondviselés a maga kifürkészhetetlen intézkedéseivel ezt a napot nemcsak nekem, Péter utódának ajándékozta bátorításul, hanem az ország Egyházának is, és mindenekelőtt Önöknek, a pásztoroknak akarta a remény jelét adni. Mindannyiunknak mélységes hálámát fejezem ki ezen esemény előkészítéséért, különösen is Joachim Meisner bíboros úrnak és segédpüspökeinek, továbbá a Német Püspöki Konferencia elnökének, Karl Lehmann bíboros úrnak és minden munkatársának.

Amint már a délelőtti nagy szentmise végén Máriamezőn mondtam, Németország ezekben a napokban egy megdöbbentő zárandoklatnak, mégpedig nem akármilyen, hanem a fiatalok zárandoklatának volt a tanúja! A szemünk előtt áll ez az esemény, melynek előkészítésében a kölni egyházmegye és Önök valamennyien minden erejükkel részt vettek – és mennyire okunk van arra, hogy hálát adjunk Istennek, elgondolkozzunk és új elhatározásokat tegyünk! II. János Pál pápa, az Ifjúsági Világnap mindnyájunk által szeretett kezdeményezője szívesen emlegette, hogy ennek a zárandoklatnak a főszereplői a fiatalok, és a pápa bizonyos értelemben követi őket. Tréfás a megjegyzés, de mély igazság rejlik benne: a fiatalok, akik keresik az élet teljességét, minden gyöngeségük és hibájuk ellenére rávezetik a pásztorokat arra, hogy hallgassanak oda kérdéseikre, és azért fáradozzanak, hogy az egyetlen igaz választ, tudniillik Krisztus választát érthetővé tegyék számukra. A mi feladatunk tehát, hogy ezt az ajándékot, melyet Isten az Egyháznak Németországban készített, fölhasználjuk úgy, hogy a kihívásait elfogadjuk és élünk a lehetőségeivel.

Fontos hangsúlyoznunk, hogy ez az esemény rendkívüli ugyan, de nem elszigetelt jelenség. A kölni Ifjúsági Világnap nem „katedrális a pusztában” – amint mondják. Gondolok ugyanis a sokféle adottságra, melyeknek az Egyház Németországban oly nagy mértékben birtokában van. Öröm számomra, hogy ezeket röviden felsorolhatom, mégpedig a hála és a dicsőítés szellemében, melyek ezeket a kegyelmi napokat lélekkel töltötték meg. Ebben az országban nem kevesen élnek a hitüket példás módon nagy szeretettel az Egyház pásztorai és Péter utóda iránt. Számos hívó vállal önként súlyos feladatokat is az egyházmegye és a plébánia életében, egyesületekben és mozgalmakban, főként a fiatalok javára. Sok pap, szerzetes és laikus végzi hűségesen szolgálatát, gyakran nehéz lelkipásztori helyzetekben. Figyelemre méltó a német katolikusok nagylelkűsége a legszegényebbek iránt is. Sok német *Donum-Fidei*-pap és misszionárius dolgozik távoli országokban. A katolikus Egyház sok intézménnyel van jelen a közéletben. Említésre méltó a számos karitatív szervezet munka, amit a *Misereor*, az *Adveniat*, a *Missio*, a *Renovabis* és a *Caritas* végez egyházmegyei és plébániai szinten. Szerteágazó a katolikus iskolák és más katolikus intézmények és szervezetek nevelői tevékenysége az ifjúsági javára. És mindez csak néhány a nem teljes felsorolásból, mégis fontos utalások, melyek egy élő Egyház képét vázolják – az Egyházét, mely a hitben adott nekünk életet, s melynek szolgálni számunkra megtiszteltetés és öröm.

Tudjuk, hogy az Egyháznak ezen arcán sajnos vannak foltok és árnyékok is, melyek elhomályosítják a ragyogását. Szeretettel akarunk szólni ezekről is ebben az ünnepi és hálátelt pillanatban. Az elvilágiasodás és az elkereszténytelenedés folyamatosan terjed. A katolikus etika és erkölcs befolyása egyre kisebb. Nem kevesen elhagyják az Egyházat, vagy ha megmaradnak is benne, a katolikus tanításnak csak egy részét fogadják el. Aggasztó a vallási helyzet az ország keleti részében, ahol a lakosság többsége nincs megkeresztelve és semmiféle kapcsolata nincs az Egyházzal. Ezekben az adottságokban sok kihívást ismerünk föl, és Önök vannak ennek leginkább tudatában, amint ez Szent Bonifác vértanúságának 1250. évfordulója alkalmából 2004. szeptember 24-én írt pásztorlevelükből is kiderül. E pásztorlevélben a jezsuita Alfred Delp páter szavaival állapítják meg: „Missziós területté lettünk”. Mivel én magam is ebből az annyira szeretett országból jövök, problémái különösen is érintenek. Ezért szeretném ma kifejezni Önöknek az együttérzésemet és a szolidaritásomat az egész Püspöki Kollégiummal együtt, és bátorítom Önöket, hogy egységesen és

bizakodva tartsanak ki küldetésük teljesítésében. Az Egyháznak Németországban mindig missziósnak kell lennie, s meg kell találnia az utakat, hogy a hitet közvetíteni tudja a következő nemzedékeknek.

Az Ifjúsági Világnap ezt a helyzetképet tárja a szemünk elé: felszólít, hogy tekintetünket a jövőre irányítsuk. A fiatalok az Egyház s különösen is a pásztorok, a szülők és a nevelők számára élő felszólítás a hitre és a reményre. Tisztelt Elődöm e XX. Ifjúsági Világnap témájának megválasztásával – „*eljöttünk, hogy imádjuk Őt*” (Mt 2,2) – megerősítette ezt a felszólítást. Világos irányt mutatott a fiatalok útja számára: buzdította őket, hogy keressék Krisztust és vegyenek példát a napkeleti bölcsekről; meghívta őket, hogy kövessék a csillagot, mely Krisztus tükröződése a személyes és társadalmi élet égboltján. Szeretetreméltó és határozott példájával nevelte őket, hogy boruljanak le az emberré lett Isten, Szűz Mária Fia előtt és ismerjék föl benne az ember üdvösségét. Ugyanezt az előképet, melyet a fiatalok elé állított, II. János Pál pápa a pásztoroknak is ajánlotta, hogy a felnövekvő generációk között és az Egyház egész családjában végzett szolgálatuknak irányt mutasson. Valójában ezt az utat, ezt az igazságot és ezt az életet – amit minden ember, egész különlegesen az ifjúság keres – maga Krisztus bízta ránk, pásztorokra, akiket a maga tanúivá és evangéliumának szolgálivá tett (vö. Mt 28,18–20). Ezért nem becsülhetjük le a keresést, és nem rejthetjük el az igazságot, hanem fenn kell tartanunk a termékeny feszültséget, mely e két pólus között uralkodik: olyan feszültség ez, mely a mai emberek természetének a leginkább megfelel. Ezen ajándék fényével és erejével, tudniillik az evangéliumával, amit a Szentlélek folyamatosan éltet és aktuálissá tesz, hirdethetjük minden félelem nélkül Krisztust, és buzdíthatunk mindenkit, ne féljen föltárni feléje a szívét, hiszen meg vagyunk róla győződve, hogy Ő az élet és a boldogság teljessége.

Ez azt jelenti, hogy reménykedő Egyháznak kell lennünk, s mint ilyennek gazdagnak a felnövekvő nemzedékeknek szóló ígéretekben. A fiatal emberek ugyanis nem egy önmagát mesterségesen fiatalnak tettető Egyházat keresnek, hanem egy olyan Egyházat, mely lélekben fiatal, olyan Egyházat, amelyben látható Krisztus, az új ember. Épp ez az, amit ma feladatunkká akarunk tenni ebben a valóban egyedülálló pillanatban – a pillanat egyedülálló, mert egy nagy ifjúsági eseményhez kapcsolódik és sürget bennünket, hogy az Egyház és a társadalom holnapjára tekintsünk. E pozitív, reményteljes fényben bizakodva nyúlhatunk hozzá még a legnehezebb kérdésekhez is, melyek ma Németországban az egyházi közösségekben fölmerülnek. A fiatalok ismét üdvös provokációnak bizonyulhatnak felénk, pásztorok felé, mert azt várják tőlünk, hogy egyértelműek, egységesek és bátrak legyünk. A magunk részéről türelemmel kell őket nevelnünk a megkülönböztető képességre és egyfajta egészséges realizmusra, de minden hamis kompromisszum nélkül, hogy föl ne hígítsuk az evangéliumot.

Kedves Testvérek, az elmúlt húsz év tapasztalata arra tanít, hogy bizonyos értelemben minden Ifjúsági Világnap új kezdetet jelent a vendéglátó ország ifjúsági lelkipásztorkodása számára. Az esemény előkészülete embereket és erőket mozgósít, maga az ünnep a lelkesedés hullámaint kelti. Rendkívüli energiák szabadulnak föl, melyek még növekednek, ha tovaterjednek az országban. Gondolok a plébániákra, az egyesületekre, a mozgalmakra; gondolok a papokra, a szerzetesekre, a katekétákra és azokra, akik az ifjúsági lelkipásztorkodásban tevékenykednek. Föltételezem, hogy Németországban nagyon sokakat bevontak e történebe. Imádkozom azért, hogy mindegyikükben növekedjék a Krisztus és az Egyház iránti szeretet, és bátorítok mindenkit, hogy a fiatalok közötti lelkipásztori munkát a szolgálat megújult szellemében folytassák.

A német fiatalok legnagyobb része jó szociális és gazdasági körülmények között él, de vannak nehéz helyzetek is. Minden társadalmi rétegben növekszik a csonka családból származó fiatalok száma. Sajnos Németországban nő a munkanélküliség az ifjúság körében. Sok fiú és leány nem talál irányt és választ az élet és a halál értelmére, s a jelen és a jövő nagy kérdéseire. A modern társadalom sok kínálata semmibe vezet, és sok fiatal ember az alkohol és a drog zátonyán vagy extrém csoportok örvényében végzi. A német fiatalok egy része, főként keleten, Jézus Krisztus evangéliumát személyesen soha nem hallotta. De még a hagyományosan katolikus területeken sem sikerül mindig tartósan bekapcsolni a fiatalokat a hitoktatásban és a katekézisben az egyházi közösségbe. Ezért az Egyház Németországban arra törekszik, hogy új utakat találjon a fiatal emberek elérése s arra, hogy Krisztust hirdetni tudja nekik. Az Ifjúsági Világnap e tekintetben mindig egy rendkívüli „laboratórium” (hogy II. János Pál pápa egyik kedvelt kifejezésével éljek). Laboratórium a hivatások tekintetében is, hiszen az Úr napjainkban is nem kevés fiatal ember szívében szólaltatja meg erőteljes hívását. E hívást azonban természetesen el kell fogadni és el kell mélyíteni, hogy erős gyökeret verhessen, és jó és maradandó gyümölcsöket hozhasson. Sok fiatal és házaspár tanúsága bizonyítja, hogy e világméretű találkozók tapasztalata, amennyiben a hit, a megkülönböztetés és az egyházi szolgálat útján folytatják, érett

döntésekre vezethet a házasság, a szeretesség, a papság vagy a missziós küldetés számára. Tekintettel az időközben Németországban is drámaivá vált pap- és szereteshiányra, szeretném kérni Önöket, kedves testvéreim, hogy új lendülettel fogjanak hozzá a hivatásgondozáshoz, úgy, hogy az a plébániákat, a nevelő központokat és a családokat is elérje. Az ifjúsági pasztoráció és a hivatásgondozás feltétlenül kapcsolódik a családi pasztorációhoz. Semmi újat nem mondok, ha kiemelem, hogy a család ma hány problémával és nehézséggel találja szembe magát. Szívből kérem Önöket, ne bátortalanodjanak el, hanem bizakodva folytassák erőfeszítéseiket a keresztény család érdekében. A cél, amit el akarunk érni, az, hogy a házastársak képesek legyenek feladataikat, különösen a gyermekek és fiatalok keresztény nevelését teljes terjedelmében megoldani.

A fiatalok világában fontos szerepe van az egyesületeknek és a mozgalmaknak, melyek kétségtelenül gazdagságot képviselnek. Az Egyháznak hasznossá kell tennie ezeket a jelenségeket, s ugyanakkor lelkipásztori bölcsességgel kell őket vezetni, hogy különböző ajándékaikkal a lehető legjobban járuljanak hozzá a közösség építéséhez, soha ne versengjenek egymással, hanem kölcsönös megbecsüléssel dolgozzanak együtt, hogy a fiatal emberekben föl tudják ébreszteni a hit örömét, az Egyház iránti szeretetet és az Isten Országáért való buzgóságot. E célból elkerülhetetlen, hogy mindazok, akik a fiatalokkal és a fiatalokért dolgoznak, Krisztusnak olyan meggyőződéses tanúi legyenek, akik hűségesek az Egyház tanításához. Ugyanez érvényes a katolikus nevelésre és katekézisére is: bizonyos vagyok benne, nem fogják elmulasztani, hogy a hitoktatás és a katekézis feladataira figyelmes gondoskodással olyan személyeket válasszanak ki, akik megfelelően fölkészültek és hűségesek az egyházi Tanítóhivatalhoz. A felnövekvő nemzedék nevelésének e feladatához értékes segítség a Katolikus Egyház Katekizmusának Kompendiuma, amelyben a katolikus hit- és erkölcsan minden lényeges eleme világosan és mindenki számára érthetően össze van foglalva.

Kedves Püspöktestvéreim, ha Isten úgy akarja, további alkalmakat fog még nekünk nyújtani, hogy elmélyítsük a lelkipásztori gondjainkat érintő sok kérdést. Ez alkalommal föl akartam eleveníteni Önökkel együtt azt az üzenetet, melyet a fiatalok nagy zarándoklata hagyott ránk. Úgy látom, hogy ezen esemény végén a fiatalok rövidre fogott kérése így hangzik felénk: „Eljöttünk, hogy imádjuk Öt. Találkoztunk Vele. Most segítsetek, hogy tanítványaivá és tanúivá lehessünk!” Igényes felszólítás ez, de egy lelkipásztor szívének nagyon vigasztaló!

Támogassa Önöket és a szolgálatunkat a remény jegyében az itt, Kölnben eltöltött napok emlékezete. Szeretetteljes bátorításomat hagyom itt Önöknek, mely ugyanakkor szívbeli és testvéri kérésem, hogy mindig egyetértően járjuk utunkat és dolgozzunk azon közösség alapján, melynek csúcspontja és kimeríthetetlen forrása az Eucharisztia. Mindannyiukat Máriára, Krisztus és az Egyház Anyjára bízom, és Önökre egyenként és közösségeikre teljes szívemből adom különös apostoli áldásomat.

Búcsú a kölni repülőtéren
2005. augusztus 21., vasárnap

Tisztelt Államelnök Úr,
Kedves ifjú Barátaim,
Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Első németországi látogatásom végén mint Róma püspöke és Péter utóda kötelességemnek érzem, hogy szívbeli köszönetemet fejezzem ki a baráti fogadtatásért, melyben magamnak és munkatársaimnak, s különösen a sok fiatal embernek része volt, akik az Ifjúsági Világnap alkalmából minden kontinensről összejöttek ide, Kölnbe. Az Úr hívott meg arra, hogy a szeretett II. János Pál pápa nyomába lépjek, aki az Ifjúsági Világnap zseniális kezdeményezője volt. Félelemmel, de örömmel vettem át ezt az örökséget, és hálát adok Istennek, hogy megadta nekem a lehetőséget, hogy oly sok fiatallal együtt átéljem lelki zarándokútjuk e szakaszát, mely kontinensről kontinensre Krisztus keresztyének követésére készíteti őket. Köszönetet mondok mindazoknak, akik erősen dolgoztak azért, hogy e rendkívüli találkozó minden szakasza és eseménye rendezetten és nyugodtan folyjon le. A közösen eltöltött napok az egész világról jött sok fiatal számára lehetővé tették, hogy jobban megismerjék Németországot: mindannyian tudunk arról a rosszról, ami a 20. században a mi hazánkából indult ki, s ezt szégyenkezve és bánkódva ismerjük el. Azonban ezekben a napokban, Istennek hála, láthatóvá vált, hogy volt és van egy másik Németország is – egy emberi, kulturális és lelki értékekben páratlanul gazdag ország. Kívánom, hogy ezek az értékek az elmúlt napok eseményeinek köszönhetően is újra ragyogjanak a világban. Az egész világról érkezett fiatal emberek a testvériség és a dialógus tapasztalatával és országunk különböző vidékein szerzett ismeretségekkel gazdagodva térhetnek haza. Bizonyos vagyok abban, hogy az életkorukra annyira jellemző lelkesedéssel teli tartózkodásuk azoknál, akik nagylelkűen befogadták őket, jó emléket hagy hátra, és Németország számára is a remény jele lesz. Mert elmondható, hogy ezekben a napokban Németország a katolikus világ központja volt. A minden kontinensről és kultúrából jött fiatalok, amikor hittel telve lelkipásztoraik és Péter utóda köré sereglettek, egy fiatal Egyházat tettek láthatóvá, mely fantáziával és bátorsággal egy igazságosabb és szolidárisabb emberiség arcát akarja megformálni. A Szent Háromkirályok példája szerint ezek a fiatal emberek útra keltek, hogy találkozzanak Krisztussal. Most ismét visszatérnek országukba és lakóhelyükre, hogy az evangélium szépségéről és erejéről tanúskodjanak, amit itt megtapasztaltak.

Elutazásom előtt kötelességem köszönetet mondani mindazoknak, akik e megszámlálhatatlan fiatal zarándok előtt kitárták a szívüket és a házukat. Köszönetet mondok a kormány képviselőinek, a különböző polgári és katonai vezetőknél, a biztonsági szolgálatoknak és az önkéntesek sok szervezetének, akik mind nagy odaadással fáradoztak ezen Ifjúsági Világnap előkészítésén és lebonyolításán. Köszönetet mondok mindazoknak, akik a közös imákat és elmélkedéseket vezették és megrendezték a liturgikus ünnepléseket, melyeken a hit elevenségének korunk fiataljait lelkesítő, nagyon kifejező példáival találkoztunk. Továbbá szeretnék köszönetet mondani a más egyházak és egyházi közösségek vezetőinek és a más vallások képviselőinek is, akik jelen akartak lenni ezen a jelentős találkozón. Kívánom, hogy fokozódjék a közös erőfeszítés arra, hogy a fiatal embereket azokra az emberi és lelki értékekre neveljük, melyek egy igazán szabad és békés jövő megformálásához nélkülözhetetlenek.

Mélységes köszönetem Joachim Meisner bíboros úrnak, Köln érsekének, az egyházmegyének, mely otthont adott e világméretű találkozóknak, továbbá a német püspököknek, élükön Karl Lehmann bíborossal, valamint a papoknak és szerzeteseknek, a plébániai közösségeknek, a laikus egyesületeknek és mozgalmaknak, akik mind azért fáradoztak, hogy a fiatalok ittléte lelki haszonnal járhasson. Szívbeli jövő köszönetem szól a német fiataloknak, akik a legkülönbözőbb módokon bizonyultak készségesnek kortársaik fogadására, és velük együtt élték át a hit pillanatait, melyeket feledhetetlennek kell minősítenünk. Kívánom, hogy ez az egyházi esemény vésődjön bele a németországi katolikusok életébe és indítson új lelki és apostoli tevékenységre! Krisztus minden tanítványa fogadja el csorbítatlanul és tanúsítsa minden erejével az evangéliumot, mely ezáltal bizonyuljon az igazi megújulás kovászának Németország egész társadalmá számára, a különböző keresztyén közösségekkel és más vallások követőivel folytatott dialógus révén is.

Tisztelettel és hálával köszöntöm végezetül a politikai, polgári élet és a diplomácia képviselőit, akik e búcsúzásnál jelen akartak lenni. Külön köszönöm Önnek, államelnök úr, figyelmes gesztusát, mellyel

látogatásom kezdetén személyesen fogadott, s hogy most is, e búcsúzáson részt vesz. Hálás köszönetem! Az Ön személyében mondok köszönetet a kormány tagjainak és az egész német népnek, akik közül sokan a közösség ezen intenzív óráiban oly nagy szimpátiát tanúsítottak irányomban. E napok emlényeivel és emlékeivel telt szívvel indulok vissza Rómába, és kérem mindnyájukra az isteni áldás teljességét, a békében és egyetértésben megélt, gondtalan jólét jövője érdekében.